

ADALET DERGİSİ
Journal of Justice
Yıl: 153 Dönem: VI 2026/1 Sayı: 76
ISSN: 1011-730X
ISSN (online): 2717-6614

CEBRİ İCRA KANUN TASLAĞINDA TAKİP UYUŞMAZLIKLARINA İLİŞKİN YARGILAMA VE BAŞVURU USÛLÜ KONULU DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

*Evaluation of the Regulations on the Request and Trial Procedure Related
to Enforcement Disputes in the Draft of Turkish Enforcement Law*

Doç. Dr. Cengiz Topel ÇELİKOĞLU
Bursa Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
cengiztc@uludag.edu.tr
ORCID: 0000-0003-1261-4379

Makale Bilgisi / Article Information

- Makale Türü (Article Types): Araştırma Makalesi (Research Article)
Geliş Tarihi (Received): 16.01.2026
Kabul Tarihi (Accepted): 24.02.2026
Değerlendirme (Peer-Review): Editör Ön İnceleme - Çift Taraflı Körleme - En az İki Dış Hakem – Yayın Danışma Kurulu Kararı (Editorial Screening – Double-Blind Peer Review – At Least Two External Reviewers – Decision of the Editorial Advisory Board)
İntihal (Plagiarism): Turnitin (İntihal incelemesi Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü işbirliği ile yapılmaktadır.)
Etik Beyan (Ethical Statement): Çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. (It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of the study, and all referenced works are cited in the bibliography).

s.s. 69-113

Evaluation of the Regulations on the Request and Trial Procedure Related to Enforcement Disputes in the Draft of Turkish Enforcement Law

Abstract

The Draft of Enforcement Law (“Draft”), prepared by Ministry of Justice, has presented to the public in September 2025. In this study, Draft's arrangements regarding enforcement remedies are examined and evaluated as to the judicial procedure and request

In Turkish legal system, the enforcement remedies are expressed in the present Code as complaint-objection-litigation; and are within the jurisdiction of the enforcement court and other courts.

In Draft, significant new adjustments and changes are made in the procedural and recourse regime of enforcement court; there are also some changes same area as to other courts.

In the study, it is argued that the change of procedure regarding the enforcement remedy of objection in the enforcement court should be revoked. Furthermore, it is proposed that the enforcement remedies should be fully included in the scope of the enforcement court jurisdiction and that the application period should be equalized on the basis of the enforcement remedy.

Keywords

Draft Law on Forced Execution, Enforcement remedy, Enforcement court, Forms of trial procedure, Forms of request procedure.

CEBRİ İCRA KANUN TASLAĞINDA TAKİP UYUŞMAZLIKLARINA İLİŞKİN YARGILAMA VE BAŞVURU USÛLÜ KONULU DÜZENLEMELERİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özet

Adalet Bakanlığınca teşkil olunan Bilim Komisyonu tarafından hazırlanan Cebri İcra Kanun Taslağı (CİKT/ “Taslak”) Eylül 2025’te Bakanlıkça kamuoyuna sunulmuştur. Çalışmada, Taslağın takip çareleri hakkındaki yargılama ve başvuru usûlüne ilişkin düzenlemeleri incelenip değerlendirilmektedir.

Takip çarelerine İİK’da, şikâyet-itiraz-dava terimleriyle işaret edilmekte olup; icra mahkemesi ve diğer mahkemelerin görev alanındadır.

Taslakla takip çarelerinde yargılama ve başvuru usûli rejimine ilişkin önemli yenilik ve değişiklikler yapılmaktadır.

Çalışmada, icra hukuk mahkemesi nezdindeki itiraz takip çaresi bakımından yargılama usûlüne ilişkin değişiklikten dönülmesi gerektiği savunulmaktadır. Öte yandan, takip çarelerinin tümüyle icra hukuk mahkemesi görev alanına sokulması ve başvuru sürelerinin takip çaresi bazında eşitlenmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler

Cebri İcra Kanun Taslağı, Takip çaresi, İcra mahkemesi, Yargılama usûlü, Başvuru usûlü.

GİRİŞ

Yürürlükte bulunan 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanunu’nun (İİK) yenilenmesi hususunda, 09.02.2015 tarih ve 39510391-2015-271.01-01-99 sayılı Bakan oluru işlemleriyle teşkil olunan ‘İcra ve İflâs Kanunu Bilim Komisyonu’ tarafından ‘Cebri İcra Kanunu Taslağı’ (“CİKT”/“Taslak”) hazırlanmış olup; söz konusu Taslak Adalet Bakanlığı Mevzuat Genel Müdürlüğü tarafından Eylül 2025’te kamuoyuna sunulmuştur.

Yapılan pek çok değişiklikle oldukça karmaşıklaşan İİK’nın ıslahı ve ortaya çıkan eksiklerin giderilmesi için yenilenmesine ihtiyaç vardır. Kamuoyuna sunulan CİKT, bu açıdan genel olarak isabetli düzenlemeler içermektedir. Bununla birlikte, bazı münferid iç bütünlük noksan ve kusurlarının izalesi için redaksiyon lüzumunun yanı sıra, İİK’nın temel sisteminden bazı ayrılma noktalarındaki tercihlerin isabeti kanımızca tartışmaya açıktır. Kanun teklifine dönüştürülmesi öncesinde, Taslağın hukuk camiasınca olumsuz yönleri itibarıyla eleştirilmesi tabiidir. Bu minvalde, “Çalışma”ımızda, Taslağın takip uyuşmazlıklarına ilişkin adli başvurular ve yargılama usûlü hakkındaki düzenlemelerinin isabetini inceleyip; Taslağın geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlıyoruz.

Hukuk düzenimizde İİK’nın bilhassa icra hukukuna ilişkin maddelerinde takip uyuşmazlıklarının hallerine ilişkin olarak özel hükümlerle çeşitli takip çareleri düzenlenmiştir. Söz konusu takip çareleri, cebri icra

bağlamında husule gelen hukuki uyuşmazlıkların yargısal kararlar halline yönelik adli başvurular (yargısal başvurular) olup; kanunen muayyendir. Cebri icra süreçlerinde organ veya taraf işlemlerinin hukuka aykırı olması muhtemeldir. Taraf veya ilgililerden sadır böyle bir iddia ve talep üzerine ortaya çıkan menfaat çatışmasının izalesi için yargı mercii önüne getirildiğinde uyuşmazlığın hukuken halli gerekir. Söz konusu hukuka aykırılık iddiası icra ilişkisi veya hukuki ilişki kaynaklı olabilmekte, uyuşmazlık maddi hukuk veya şekli hukuk veçheli olabilir; fakat cebri icra bağlamında husule gelmiş olmaktadır. Bu itibarla, cebri icra bağlamı şekli-maddi hukuki uyuşmazlık yerine kanımızca kısaca takip uyuşmazlığı tabirini kullanmak mümkün ve uygundur. Bu kapsamda, salt şekli hukuk veçheli takip uyuşmazlıkları bakımından, Kanunda şikâyet yolu açılmış olup; hukuk sistemimizde hakimsiz asli icra organının “Yürütme-İdare” bünyesinde teşkili nedeniyle, bu takip çaresinin mahiyeti özellik arz etmektedir. Görev alanının özel hukukla sıkı ilişkisi karşısında organ icra işlemlerinin hukuki denetimi adli yargıda icra mahkemesi nezdinde şikâyet başvurusuyla yapılmakta ve yargısal usule göre incelenip karara bağlanan bu usûli taleple (İİK m.16-17) icra-ıflâs prosedürünün taraf ve ilgililerine yargısal hukuki koruma sağlanmaktadır. Salt maddi hukuk veçheli veya maddi hukuka da sari takip uyuşmazlıkları ise takip tarafları arasında veya taraflarla üçüncü kişiler arasındaki özel hukuka ilişkin hak-menfaat çatışmaları kaynaklıdır. Bunlarda, ya cebri icra bağlamı maddi hukuk meselesi ya da maddi hukuk etkili şekli hukuk meselesi söz konusudur. Bu açıdan, iki ayrı grup teşkil eden takip çareleri (örneğin İİK m 33,68,71; 72, 97, 277) medeni yargının çekişmeli yargı çeşidinde kişilere sağlanan hukuki koruma alanındadır. Bu minvalde, İİK’da takip uyuşmazlıklarının halline yönelik hukuki koruma araçları üç gruptur: i) şikâyet, ii) itiraz, iii) dava (İİK m.4, 78/II). Bu takip çareleri, hukuk sistemimizde, icra mahkemesinin yanı sıra bazıları bakımından diğer mahkemelerin görev alanındadır. Taslakla icra mahkemesi yargılama usûl-şekil rejiminin yanı sıra, bu ve diğer mahkemeler görev alanındaki takip çarelerinde görev-yetki-süre hususlarında önemli bazı değişiklik ve yenilikler getirilmektedir.

İncelememiz icra hukuku uyuşmazlıklarına ilişkin takip çarelerine yönelik olmakla, iflâs ve külli tasfiye bağlamı uyuşmazlıklara özgü yargısal başvurulara ilişkin düzenlemeler kapsam dahilinde değildir. Takip çarelerinin külli icradaki muadillerine ilişkin düzenlemelere sadece temas noktaları itibariyle değinilecektir. Keza, takip uyuşmazlıklarının halline yönelik yargısal başvuruların Taslakta pek çok yeni ve değişik hükümlerle düzenlenmesi nedeniyle konunun genişliği karşısında, bu makalede incelememizi söz konusu takip çarelerine başvuru ve yargılama usûlü ile sınırlıyoruz. Dolayısıyla, Taslağın söz konusu takip çarelerinin içeriğine ilişkin düzenlemeleri incelenmeyecektir.

Çalışmada, Taslağın takip çarelerinde cari yargılama usûlünün yanı sıra, başvuru usûlü bakımından görev-yetki ve sürele yönelik düzenlemeleri, mevcut Kanunun (İİK) ilgili hükümlerinden farklılıklar itibariyle, tasvir ve tahlil olunarak değerlendirilecek olup; bu meyanda bazı değişiklik önerilerinde de bulunulabilecektir.

I- YARGILAMA USÛLÜNE YÖNELİK DÜZENLEME DEĞİŞİKLİKLERİ

Cebri icranın şekli ve maddi hukuka uygun cereyanı bakımından organ ve taraf işlemlerine karşı mahkemelerin kontrol veya müdahalesine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu hususta, karşılaştırmalı icra hukuku literatüründe, hukuk sistemlerinin şu üç takip çare kategorisine (*enforcement remedies/ remedies with respect to enforcement/remedies against enforcement*) yer verdiği tesbit ediliyor: i) maddi hukuka uygunluk icabı olanlar (tarafklar bakımından), ii)elkoyulan şeyde üçüncü kişi hakkı icabı olanlar, iii)icraya ilişkin usûli kurallara uygunluk icabı olanlar¹. Yürürlükte bulunan İcra ve İflâs Kanunu'nun (İİK²) icra ve organizasyon modeli itibarıyla mehzazı olan "İsviçre İİK"daki (SchKG³) takip çareleri de bu minvaldedir⁴. Hukuk düzenimizde de İİK'da mehzaz "İsviçre İİK"dan mülhem çeşitli takip çareleri düzenlenmiştir. Takip çareleri, cebri icra bağlamında takibin sùjelerinin veya taraflarla ilgililerinin arasında husule gelen, hukuki (şekli-maddi) uyuşmazlıkların (takip uyuşmazlıklarının) haline yönelik kanunen muayyen hukuki koruma araçları olarak tanımlanabilir. "İsviçreİİK" kapsamındaki takip uyuşmazlıkları çekişmeli yargının başlıca hukuki koruma formu olan dava kurumu üzerinden şu üç grupta tasnif edilmiştir⁵: i)şekli hukuk etkili takip hukuku davası, ii)maddi hukuk etkili takip hukuku davası⁶, iii)maddi hukuka da etkili takip hukuku davası. Bu bağlamda, itirazın kaldırılması başvurusu (da) söz konusu üçlü tasnif kapsamında bir takip çaresidir⁷. Bununla birlikte, bu tasnifin, orada mahkeme statüsüne sahip olmayan icra tetkik mercii (*Aufsichtbehörde*) görev alanında bulunan ve yargısal usûle tabi kılınmış olmayan, organ icra işlemlerinin

¹ A Perez Ragone, 'General Report: The Conflicts between the Fundamental Rights of Creditor and the Debtor' in IAPL and KCPA (eds), *IAPL Seoul Conference 2014* (IAPL 2014) 599, 681; KD Kerameous, 'Enforcement Proceedings' in M Cappelletti (ed), *International Encyclopedia of Comparative Law Vol 16: Civil Procedure - Chapter 10* (Mohr Siebeck 2002) 1, 55. Avrupa Birliği üye ülkeleri hukuk düzenleri meyanında (İtalyan hukuk düzeni perspektifinden), aynı yönde ilaveten bakınız A Giussani, "Remedies against Enforcement of Foreign Judgements" (2020) 70 (3-4) Studi Urbinati -Scienze, Giudiche, Politiche ed Economische 267, 269.

² Kanun Numarası: 2004; Kabul Tarihi: 09.06.1932; RG 19.06.1932/2128.

³ (Schweizerisches) Schuldbetreibungs und Konkurs Gesetz. SchKG'nın İngilizce çevrili metinleri için bakınız SV Berti, *Swiss Debt Enforcement and Bankruptcy Law* (Kluwer 1997) 3-132; C Oetiker, D Favalli, FC Meier-Dieterle, T Weibel, Y Pielles and R Butz, *Eforcement in Switzerland* (Stampfli 2019) 163-259.

⁴ Kerameous (n 1) 54.

⁵ İE Postacıoğlu ve S Altay, *İcra Hukuku* (5. Baskı, Vedat 2010) 223-dipnot 9; MK Yıldırım ve N Deren-Yıldırım, *İcra ve İflâs Hukuku* (9. Baskı, Beta 2025) 55; F Büyükkay, 'İcra ve İflâs Hukukunda Menfi Tesbit Davası' (Dr Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi 2023) 125-127. Bu hususta istihkak davası bağlamında aynı yönde ilaveten bakınız C Mettler, 'Commentar on Art 106-109 DEBA' in M. Heinzmann and B. Pasquier (eds), *Onlinekommentar zum Bundesgesetz über Schuldbetreibung un Konkurs* (Versiyon 15.09.2023) 1, 12 (Kommentar'ın internet kaynağı tarafından sunulan İngilizce çevirili metninden yararlanılmıştır) <[https:// www. onlinekommentar. ch/en](https://www.onlinekommentar.ch/en) > (Erişim Tarihi: 19.09.2025).

⁶ Maddi hukuk etkili takip hukuku davasıyla kastedilen şey, uyuşmazlık konusu maddi hukuka ilişkin olmakla birlikte, iddia edilen hakkın ileri sürülmesinin takip bağlamlı olmasıdır (Büyükkay [n 5] 125-dipnot 47 ve 48).

⁷ TÖ Kiraz, *İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması* (4. Baskı, Adalet 2013) 29- dipnot 13.

hukuki denetimine ilişkin adli başvuruyu (*Beschwerde /şikâyet*) kapsadığı belirgin değildir⁸. İİK düzeninde, İİK m.16-17 ve diğer bazı madde hükümlerinde düzenlenmiş olan muadil başvurunun, yargı mercii nezdinde ve yargısal usûle göre incelenip karara bağlanması karşısında, şikâyet başvurusunun takip çaresi olduğu sarihdir⁹. İİK’da cüzi icraya ilişkin takip uyuşmazlıklarının halline yönelik yargısal başvurular (takip çareleri), kanımızca buradaki usûli talebin mahiyeti ve hükmün temel usûli etkilerini haiziyet temelinde¹⁰, farklı bir terminojiyle kategorik olarak zikrolunmuştur (İİK m4, 78/II: i-şikâyet, ii-itiraz, iii-dava). Bu hususta, kullanılan terminolojiden ziyade, kanımızca icra hukukunun medeni usûl hukukundan özerkliğine de işaretlen¹¹, takip uyuşmazlığına ilişkin yargısal başvuruların (takip çarelerinin) kanunda özel olarak düzenlenmiş olması önemlidir. Söz konusu takip çareleri, muhtevası temelinde kategorik olarak ‘icra şikâyeti’ – ‘icra itirazı’- ‘icra davası’ tabirleriyle de ifade edilebilir¹². Mehz literatürü paralelinde, Kanunda şikâyet ve itiraz tabirleriyle ifade olunan takip çaresi

⁸ İsviçre hukuk düzenindeki söz konusu tasnif SchKG’de düzenlenen takip uyuşmazlıklarına ilişkindir (Mettler [n 5] 12). Kanımızca, şikâyet yolu da bu meyanda olup; “İsviçre İİK” düzeninde, şikâyet mahkeme yerine idareci hâkim tarafından ve yargısal değil de özel bir (idari) usûle tabi olmakla birlikte (SchKG Art 20a), o da adalete erişim kapsamındadır (bu hususta bakınız CT Çelikoğlu, *İcra Mahkemesinin Yargısal Görevleri* [Ekin 2023] 116-119). Nitekim, literatürde Kerameous SchKG’deki şikâyeti de takip çareleri arasında zikrediyor (Kerameous [n 1] 54-fn 659).

⁹ Alman ve Fransız hukuk düzenlerinde takip uyuşmazlıklarıyla görevli mahkemenin konu itibariyle yetki alanı da şikâyet muadiline de şamildir (Kerameous [n 1] 45,49 ve 51,53; Çelikoğlu [n 8] 26-dipnot 85). Doktrinde, hukuki koruma araçları meyanında hukuki çare – yargısal çare (*legal remedies- judicial remedies*) tabirleri de kullanılmakta olup; hukuki korumanın yargısal yoldan sağlanmasının asıl olmasına bağlanabileceği üzere, bu kavram, dar anlamıyla, hak ve hukuki durumların yargısal yoldan korunmasına matuf her tür usûli araç olarak tanımlanıyor (A Blomeyer, ‘Types of Relief Available: Judicial Remedies’ in M. Cappelletti [ed], *Int Encyclopedia of Comparative Law Vol 16: Civil Procedure-Chapter 4* [Mohr Siebeck 1980] 1, 3). Bu açıdan, takip çaresi tabiri -hukuki çare/yargısal çare teriminin alt kavramı olarak icra hukuku yargısal çarelerine / yargısal başvurularına tekabül etmektedir.

¹⁰ Çelikoğlu (n 8) 417-422.

¹¹ Maddi hukukta tanımlanan hakları koruyan davaların her birinin kural olarak ayrıca düzenlenmesi gerekmiyor; medeni usûl kanununda hak iddiasıyla mahkemeye başvurma ve yargılama usûl-şekli ile dava çeşitleri dışında, mahkemelerin karar yetkisi ve kapsamının söz konusu hak ihtilafı bazında ayrıca tasrihi söz konusu değildir. Buna karşın, cebri icraya ilişkin şekli hukuk kodlarından aksi esas olup; icra-ıflâs hukuku davaları bu kanunun düzenleme konularındandır (MR Belgesay, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* [Kişisel yayım {İstanbul}, İkinci Bası, 1948] 15). Kanımızca bu durum, icra hukukunun (keza İflâs hukukunun da) tamamlayıcısı olduğu medeni usûl hukuku ile arasındaki, bazı bağlantılara nazaran, farklılık noktalarından birini, belki de en karakteristik olanı aksettirmektedir (bakınız ve karşılaştırınız E Yılmaz, ‘Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İcra İflâs Uyuşmazlıklarında Uygulanabilirliği’ içinde E Hanağası ve M Göksu [eds], *Prof Dr R.Arslan’a Armağan Cilt I-II* [Yetkin 2015] Cilt I 1835, 1840 ve 1846 ve de 1866. İcra hukukunun medeni usûl hukukundan bağımsızlığı yönünde ayrıca bakınız S Üstündağ, *İcra Hukuku Esasları* [Kişisel yayım {İstanbul}, 8. Bası, 2004] 3 - dipnot 3aa; A Karslı, *İcra ve İflâs Hukuku* [3. Baskı, Alternatif 2014] 6-8,10).

¹² Çelikoğlu (n 8) 28-29 ve 30-31 (icra mahkemesinin yargısal görev alanına ilişkin bu monografik çalışmada, söz konusu takip çareleri, eş anlamlı tabirlerle, takip şikâyeti-takip itirazı-takip davası olarak tasnif ve tefrik edilmiştir).

kategorileri şekli hukuk etkili takip hukuku davasıdır (geniş anlamıyla dava); dava tabiriyle ifade olunan takip çaresi kategorisi ise, maddi hukuka da etkili ve maddi hukuk etkili takip hukuku davası gruplarını (dar anlamıyla dava) ihtiva etmektedir¹³. Söz konusu takip çareleri, hukuk düzenimizde halihazırda büyük ölçüde icra mahkemesinin görev alanındadır. Bununla birlikte, dar anlamda dava mahiyetli takip çarelerinden bazılarında diğer mahkemeler görevlidir (İİK m67/I, 69/II, 72, 101/II, 142/I-II). Bu itibarla, bu anabâşlık (I) altında, Taslağın icra mahkemesi ve diğer mahkemelerin görev alanında söz konusu takip çarelerine konu uyuşmazlıkların karara bağlanmasında izlenecek olan yargılama usûlünü tayin eden düzenlemelerini, bu şekilde bir ayırım üzerinden inceleyeceğiz.

A- İCRA MAHKEMESİ GÖREV ALANINDAKİ TAKİP ÇARELERİ YARGILAMA USÛLÜNE İLİŞKİN KURAL DEĞİŞİKLİKLERİ

1- Genel Olarak Taslak Düzeninde İcra Hukuk Mahkemesinde Cari Olacak Yargılama Usûlü

Cebri İcra Kanun Taslağının İİK'nın icra mahkemesinde izlenecek yargılama usûlünü tasrih eden 18. maddesine karşılık gelen¹⁴ genel hükmünde (CİKT m16/2), söz konusu muadil maddeden farklı olarak, yargısal inceleme yöntem ve aşamaları bazında özel kayıtlamalara yer verilmeksizin ve aksi düzenleme saklı tutularak basit yargılama usûlüne atıfta bulunulmuştur ("*Aksine hüküm bulunmayan hallerde, icra hukuk mahkemelerinde görülen dava ve işlerde, niteliğine uygun düştüğü ölçüde basit yargılama usûlü uygulanır. Bu dava ve işler ivedi sayılır.*"). Bu düzenlemeyle, adeta İİK m.18'deki tercihin aksine, HMK¹⁵'nin basit yargılama usûlüne ilişkin hükümlerinin tam olarak uygulanması kural, kısmen uygulanması istisna haline getirilmek istenmektedir. Bu hususta Taslaktaki tercih İİK'nıkinden farklıdır. Bununla birlikte, icra mahkemesinin görevli olduğu takip uyuşmazlıklarının pek çoğu bakımından, bunların düzenlendiği maddelerde yargılamanın genel hükümlere göre yürütüleceği de belirtilmiştir. Dolayısıyla, yeni düzenleme tarzından hasıl olacak değişiklik Taslaktaki genel ve özel hüküm mahiyetli ilgili kurallar irdelenerek tesbit edilebilecektir.

İrtibatı nedeniyle öncelikle belirtmek gerekir ki, Cebri İcra Kanun Taslağı, takip uyuşmazlıklarına ilişkin yargısal prosedürlerin işleyişinin yanı sıra, hukuk düzenimizde bunların kısmı azamisinde görevli icra mahkemesinin yeniden teşkiline ve yargılama usûllerine ilişkin yenilikler de getirmektedir (CİKT m16-19). Bu meyanda, Taslak, halihazır durumdaki icra mahkemesinin (cüzi icradaki görevlerine hasren) 'icra hukuk mahkemesi'

¹³ Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 5) 37-38 ve 39.

¹⁴ Taslak Gerekçesinde CİKT m.16 için İİK m.4 hükmü karşılık gösterilmiş ve söz konusu ikinci fıkra bakımından da İİK m 18 hükmüyle ilişki kurulmamıştır (Gerekçe m 16/2 CİKT m 16/2). Doktrinde bu minvalde İİK m 18 hükmünün icra mahkemesi yargılama usulüne ilişkin genel hüküm olmayıp şikâyet yoluna mahsus olduğu ileri sürülmüştür (Yılmaz [n 11] 1850). Bu hükmün yer aldığı bab başlığı ve madde matlabındaki tabirler ve birinci fıkradaki genel kurallar nedeniyle bu görüşe katılmıyoruz.

¹⁵ Hukuk Muhakemeleri Kanunu (Kanun Numarası 6100; Kabul Tarihi: 12.01.2011; RG 04.02.2011/27836).

olarak (ve külli icrada iflâs mahkemesi) kurulmasını öngörüyor ve izlenecek yargılama usûlünü de yeniden tanımlıyor. Taslağın birinci kitaba kadarki giriş maddelerinde (Genel Hükümler) ikinci kısmın (İcra Teşkilatı) hakimli icra organları bölümündeki icra hukuk mahkemesi başlıklı genel düzenlemeye göre, icra hukuk mahkemesinin görevli olduğu medeni yargı çeşitlerine ilişkin başvurularda (dava ve iş), münferid özel düzenlemelerde aksine hüküm bulunmadıkça ve niteliğine uygun düştüğü ölçüde, basit yargılama usûlü uygulanacaktır (CİKT m 16/2)¹⁶. Keza, Taslakta bu mahkemenin (ve organ iflâs işlemlerine yönelik olanlar bakımından da yeni kurulacak iflâs mahkemesinin) görevlendirilmiş olduğu şikâyet başvurusunun karara bağlanmasında izlenilecek yargılama usûlü de ayrı bir genel kuralla bu yola mahsus özelliklere münhasır bir vurguyla yeniden tanımlanmıştır (CİKT m 27). İcra hukuk mahkemesi yargılama usûlüne ilişkin bu iki genel kural dışında, Taslakta bu mahkemenin görev alanındaki takip uyuşmazlıklarının düzenlendiği maddelerde yargılama usûlüne temas ve tedahül eden özel kurallar da vardır.

Taslağın ağırlıklı olarak birinci kitabındaki münferid maddelerde yer alan icra hukuk mahkemesinin karara bağlayacağı takip uyuşmazlıklarına ilişkin düzenlemelerde, bunların büyük bir kısmı hakkında usûli talebin genel hükümlere göre inceleneceği (yargılamanın genel hükümlere göre yürütüleceği) açık veya örtülü olarak belirtilmektedir (CİKT m 61/3 [121/3], 171/4 ve 172/3 [zımnen], 257/3, 436/5 [zımnen])¹⁷. Bununla birlikte, İİK'ya göre icra mahkemesi yargılama rejiminde kanımızca zımnen genel hükümlere tabi olan¹⁸, bir diğer takip uyuşmazlığına (gecikmiş itiraz) ilişkin maddede ise usûle ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir (CİKT m 94)¹⁹. Öte yandan, Taslakta, itiraz mahiyetli takip çaresine konu uyuşmazlıkların karara bağlanmasına ilişkin başka özel kurallar da mevcuttur; fakat bu husustaki yargısal başvuruların adedi bire irca olunacak kadar azaltılmıştır (CİKT m 97/3 [117/5,124/2])²⁰. Bu açıdan, İİK düzeninde icra mahkemesi yargılama

¹⁶ Aynı düzenleme Taslakla teşkil olunacak olan iflâs mahkemesi yargılamaları bakımından da kabul edilmiştir (CİKT m 18/4).

¹⁷ Bu meyanda, İİK düzeninde özel hükümlere tabi olmakla dar anlamda dava mahiyetli takip uyuşmazlığı (icra davası) teşkil etmeyen 'icranın geri bırakılması' (İİK m 33) yolu da Taslakta genel hükümlere tabi kılınmakla (CİKT m 61 [121]), artık icra davası mahiyetli takip çaresi olarak düzenlenmiş olmaktadır. Ayrıca, halen icra mahkemesinin görev alanında bulunan ve genel hükümlere tabiyeti tasrih edilmekle, icra davası mahiyetli takip çaresi olduğu sarıh olan yenimal yokluğu itirazının bertarafı davası da (İİK m 251/2) Taslakta iflâs mahkemesi görev alanına bırakılmış olup; bu meyanda, genel hükümlere tabiyeti yeni hükümde de belirtilmiştir (CİKT m 369/2).

¹⁸ C Akil, *Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz* (Yetkin 2017) 291 ve orada dipnot 1204 ila 1212'de atıfta bulunulan ilmi-kazai içtihadlar (ilaveten bakınız İbid 260-261); Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 260.

¹⁹ İcra hukuk mahkemesi görev alanında yeni yargısal görevler de tanımlanmakla birlikte (örneğin CİKT m 78), cebri icra aracı mahiyetli olduğundan, takip uyuşmazlığı teşkil etmemekle burada zikretmiyoruz.

²⁰ Taslakta, ilamsız icrada itirazın kaldırılması yolu ve kambiyo senedine mahsus takibe itirazın kabulü yolu lağvolunmakla (CİKT- Genel Gereğe, III), ilamsız takiplere ilişkin icra itirazı mahiyetli takip uyuşmazlıklarının hallerine ilişkin yargısal başvuru sadece 'takibin taliki veya iptali' dir (CİKT m 97 [İİK m 71]). Bu takip çaresi

rejiminden farklı olarak, Taslakta icra hukuk mahkemesinin görevli olduğu takip uyuşmazlıklarında basit yargılama usûlünün (HMK ilgili hükümlerindeki) tipik haliyle uygulanması kural haline getirilmek istenmektedir²¹. Ancak, icra hukuk mahkemesinde cari yargılama usûlünü tayin eden genel hükümde (CİKT m 16/2), burada basit yargılama usûlünün uygulanacağı tasrih olunurken, 'aksine hüküm bulunmayan hallerde' ibaresinden sonra bir de 'niteliğine uygun düştükçe' ibaresine yer verilmiş olması ve bunun madde kapsamındaki üç yargısal görev alanına da sari bir sözdizimiyle (sentaks) yazılmış olması belirsizlik yaratmaktadır. Bunu ortaya koymak için, söz konusu kuralın muhtemel yorum yönlerini mevcut kuralla mukayese ederek açıklamak yararlı olacaktır.

2-İİK ve CİKT Düzenleri İcra (Hukuk) Mahkemesi Yargılama Usûlü Mukayesesi

Taslağın genel ve özel hükümlerdeki yukarıda belirtilen dağılık düzenleme tarzı hakkında bir sonuca ulaşılabilmesi için, metinde kullanılmış olan ve biraz farklı kelimelerle mevcut Kanun muadil hükümlerinde de geçen bazı tabirler ve ilgili kavramlar açıklanmalıdır. Söz konusu tabirler, 'genel hükümlere göre yargılama' ve 'niteliğine uygun düştüğü ölçüde uygulanma' dır. Bu tabirler, hukukun genel teorisinde ele alınan, 'genel kanun-özel kanun' veya 'genel hüküm-özel hüküm' kavramlarıyla bağlantılıdır²². Dolayısıyla, Taslakta icra hukuk mahkemesi yargılamalarının usûli rejimini bu kavramların izahı temelinde ve ilgili düzenlemeleri mevcut kanun hükümleriyle karşılaştırarak belirlemek gerekir.

Halihazırda icra mahkemesinde, Kanunun ilgili genel kuralında belirtilen kayıtlar dahilinde, basit yargılama usûlü caridir (İİK m 18). Kanunda takip uyuşmazlıklarını düzenleyen bazı maddelerde de usûle ilişkin özel kurallar vardır (örneğin, İİK m 68/II-III, 70). Bu açıdan, icra mahkemesi yargılamalarında HMK'nın basit yargılama usûlünü tasrih eden hükümlerinin (m 316-322) söz konusu özel düzenlemeler çerçevesinde uygulanması kuraldır²³. Ancak, bu durum şikâyet ve itiraz mahiyetli yargısal başvurulara

rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takiplerde de cari olup (B Gürdoğan, *Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* [Kişisel 1967] 48); söz konusu türev Taslakta da muhafaza edilmiştir (CİKT m 117/5,124/2 [İİK m 147/1,150a/I]).

²¹ Nitekim, Taslakta icra hukuk mahkemesine paralel hükümlerle düzenlenmiş olan, iflâs mahkemesinin görev alanına sokulan bazı takip hukuku duyuşmazlıklarına ilişkin hükümlere ilişkin olarak Gerekeç'e de, bu hususta genel hüküm sevk edilmiş olduğundan yargılama usûlüne ilişkin özel düzenlemelere kural olarak yer verilmediği belirtilmiştir (CİKT-Gerekeç m.436 ikinci paragraf ve de 440/4'deki izahat).

²² Kanunların yorumunda hukuki öngörülebilirlik temin eden yorum kuralları dikotomi ilkesine dayanmakta olup; bu mantık ilkesine göre, bütüne dahil bir unsur aynı zamanda bütünü oluşturan iki parçadan her ikisinde birden yer alamaz (K Gözler, 'Yorum İlkeleri' içinde Ozan Ergül [ed], *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması* [TBB 2013] 15, 32).

²³ Karşı (n 11) 65. Zımnın bu şekilde, G Sunar, 'Medeni Usul Hukukunda Basit Yargılama Usûlü' (Dr Tezi, Marmara Üniversitesi 2002) 371. Bu hususta aynı yönde ilaveten bakınız B Kuru, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı* (2. Baskı, Adalet 2013) 67; R Arslan, E Yılmaz, S Taşpınar Ayvaz ve E Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2021) 66; Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 4) 36.

ilişkindir. Öte yandan, icra mahkemesinin görev alanında kanunen muayyen takip uyuşmazlıklarında yargılamanın, bazılarında genel hükümlere göre ve basit yargılama usûlüyle yürütüleceği (İİK m 97/XI [228/III], 251/II); bazılarında ise (sadece) genel hükümlere göre yürütüleceği (İİK m 89/IV); tasrih edilmiştir. Şikâyet ve itiraz dışındaki, yargılaması genel hükümlere tabi söz konusu takip çarelerinde, basit yargılama usûlü HMK'daki kurallara tabian tam olarak uygulanır²⁴.

İİK'nın icra mahkemesi görev alanındaki takip çarelerine ilişkin ikili düzenleme yaklaşımı muvacehesinde, yukarıda belirtilen durumdan hasıl olan ara sonuç şudur: İcra mahkemesinde basit yargılama usûlü, yargılaması genel hükümlere göre yürütülecek davalarda HMK'da öngörülen tüm aşamalarıyla ve tüm ilgili usûl kurallarıyla birlikte uygulanırken²⁵; bunun dışındaki şikâyet ve itiraz mahiyetli takip uyuşmazlıklarına ilişkin yargısal başvurularda İİK'da tasrih olunan özel hükümler çerçevesinde uygulanır²⁶. Bu açıdan, yargılaması genel hükümlere tabi kılınmış olmayan takip uyuşmazlıklarında, HMK'nın basit yargılama usûlüne ilişkin kurallarının ve İİK'daki usûle ilişkin aksi veya farklı yöndeki özel kuralların uygulanışında, 'genel kanun – özel kanun' ilişkisi söz konusudur²⁷. HMK ve İİK özel hukuka ilişkin şekli hukuk kuralları bütünü olup²⁸; cebri icrada yargısal hukuki koruma meyanında mahkemelerin faaliyetini tanzim eden kurallar bakımından, HMK genel ve İİK ise özel kanundur. Aynı alandaki özel kanun, genel kanuna istisna getirip; söz konusu meselenin ayrı tutulması zımında onun ihmaline yol açmaktayken, özel kanun kapsamındaki bir konuda genel kanun hükümlerinin uygulanacağını kabul edilmesi ise istisnadan çıkılıp genel kanuna dönülmesi anlamına gelir²⁹. Bu itibarla, icra mahkemesince yargılamanın genel kanun hükümlerinin uygulanması suretiyle yürütüleceği tasrih edilmiş olan haller bakımından, uyuşmazlığın hallinde takip-tatbik olunacak yargılama usûlü ve ilgili diğer usûl kurallarının HMK'da yer alan surette ve kapsamda dikkate alınması gerekiyor. HMK'ya göre, basit yargılama

²⁴ A Karşlı, *İcra Tetkik Mercii Kararlarının Temyizi* (Alfa 1995) 66; Karşlı, “*İcra-İflâs*” (n 11) 90-91; Çelikoğlu (n 8) 29, 146-148, 173-174. Bu özellik icra mahkemesinin yargısal görevlerinin tasnifinde ve kararlarının hukuki sonuçlarının mahiyet ve kapsamının tesbitinde kullanılan ayırım kriterlerindedir (Çelikoğlu [n 8] 77, 145-148, 418).

²⁵ Karşlı, “*İcra Tetkik Mercii*” (n 23) 66; Karşlı, “*İcra-İflâs*” (n 11) 90-91; Çelikoğlu (n 8) 29, 146-148, 173-174.

²⁶ Karşlı, “*İcra-İflâs*” (n 11) 91-92; AE Acar, *İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu* (Onikilevha 2022) 42-48; Çelikoğlu (n 8) 277, 418.

²⁷ Hukukun ortak ilkeleri olarak hukuk düzenimizde de tatbika medar olan [AY m 138/I], üç temel çatışma çözme ilkesinin (*lex superior, lex posterior, lex specialis*) uygulanması bağlamında, HMK sonraki kanun olmakla birlikte uygulama alanı daha geniş olarak İİK'ya göre genel kanun olduğundan, önceki kanun olan İİK'nın yargılama usûlüne ilişkin özel kurallarını neshetmiş olmayıp; özel kurallar öncelikle uygulanacaktır. Bu itibarla, söz konusu ortak kurallar itibarıyla aralarındaki ilişki genel kanun – özel kanun ilişkisidir (çatışma çözme ilkelerinin uygulanma sırası ve aynı seviyedeki kanun arasında özellik-genellik ilişkisinin tesbiti bağlamında bu şekilde, K Gözler, *Hukuka Giriş* [10. Baskı, Ekin 2013] 348 ve 350).

²⁸ OG Antalya, *Hukuk Bilimine Katkı: Hukuk Teorisi C.I* (2. Baskı, Seçkin 2020) 516.

²⁹ R Serozan, *Hukukta Yöntem* (Vedat 2015) 147-149. Bu hususta aynı yönde ilaveten bakınız Gözler, “*Giriş*” (n 27) 328-334; OG Antalya, *Hukuk Bilimine Katkı: Hukuk Metodolojisi C. II* (Seçkin 2021) 423, 453.

usûlü dilekçe teatisi ile tahkikatla içiçe bir öninceleme ve tahkikatın son duruşmasına bitişik olarak tasarlanmış olan sözlü yargılama-hüküm kesitlerini içermektedir (HMK m 317,320-321). Bu meyanda uygulanacak ilgili diğer usûl kuralları ise, Kanunun basit yargılama usûlü kısmında (6. Kısım) doğrudan düzenlenen veya atıfta bulunulanların yanı sıra, yazılı yargılama usûlüyle (3. Kısım) ortak kurallar olarak³⁰, yargılama ilkeleri ve dava türleri ile isbat ve hakimnin yargı- karar yetkisine ilişkin kurallardır (HMK Kısım 1,2,4-8,10,12).

Yukarıda açıklanan durum Taslak CİK uyarınca icra hukuk mahkemelerinde HMK hükümlerinin uygulanma rejimi bakımından da geçerlidir. Buna göre, icra hukuk mahkemesi, yargılaması genel hükümlere göre tabi kılınmış olan (sarahaten veya zımnen) takip uyuşmazlıklarında, HMK'nın basit yargılama usûlüne ve ilgili usûl kurallarına göre hareket edecektir. Buna karşın, Taslakta, yargılaması özel hükümle düzenlenmiş olan (dolayısıyla yargılaması genel hükümlere tabi kılınmış olmayan) takip çaresi (ilamsız takibin talik veya iptali) bakımından durum farklıdır. Burada, söz konusu uyuşmazlığın niceliğine bağlanabileceği üzere, basit yargılama usûlünün adeta kısa bir versiyonunun izlenmesi sadedinde olarak³¹, dilekçe teatisi ve öninceleme duruşması icra olunmayıp; tahkikatta tüm delil kataloğuna başvurulamayacak ve ancak ilgili prosedürde yer verilmiş özel hükümler dairesinde sınırlı bir yargı ve de karar yetkisi kullanılabilir (CİKT m 97 [117/5,124/2; 140/3, 145/3]). Bu iki ayrı usûli durum ve yargılama şekli kategorisinden ilki (genel hükümlere göre yargılama halleri) Taslakta icra hukuk mahkemesinde cari yargılama için basit yargılama usûlüne atıfta bulunulan genel kural (CİKT m 16/2) kapsamındaki 'aksine hüküm bulunmayan hal'e tekabül ettiği halde, ilgili münferid kurallarda ayrıca yargılamanın genel hükümlere göre yürütüleceğinin de tasrih olunması izaha muhtaç kaldığı gibi; burada bir de basit yargılama usûlünün 'niteliğine uygun düştükçe' uygulanacak olması tenakuza yol açıyor. İkinci usûli durum (yargılama şekli) Taslaktaki ilgili genel kuralda ayrı tutulan hal ("aksine hüküm bulunmayan hal") kapsamında olup; burada basit yargılama usûlü kurallarının tümüyle uygulanması söz konusu olmadığından, ilgili münferid kuralda özel hüküm bulunması ve basit yargılama usûlünün kısmen uygulanacak olmasında bir vuzuhsuzluk veya tereddüt yoktur. Fakat, genel kuraldaki 'niteliğine uygun düştüğü ölçüde' ibaresi burada da kısmen uygulanmadan farklı bir sonuca kapıyı açık bırakmaktadır. Neticeten, her iki usûli durum bakımından da, Taslakta icra hukuk mahkemesinde cari yargılama usûlünü tasrih eden genel hükümde (CİKT m 16/2), "*aksine hüküm bulunmayan hallerde ... basit yargılama usûlü uygulanır*" şeklinde bir formülasyonla yetinmek yerine, ayrıca bir de '*niteliğine uygun düştükçe*' ibaresinin kullanılmış olması icra hukuk mahkemesi yargılama usul rejiminin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, genel kural formülasyonu hatalı görünmektedir; ama, bunun tesbit-teşhisi için söz konusu tabirin icra hukuk mahkemesinin medeni yargıdaki diğer görev kategorisi (çekişmesiz yargısal

³⁰ Sunar (n 23) 60.

³¹ CT Çelikoğlu, "HMK Yargılama Modelinde Sözlü Yargılama ve Hüküm" 2018 (2) Legal-MİHDER 459, 528; Çelikoğlu, "*İcra Mahkemesi*" (n 8) 277 ve 418.

başvuru / “iş”) itibariyle de ele alınmalı ve muhafazasına ihtiyaç olup olmadığı gözden geçirilmelidir.

3- İcra Hukuk Mahkemesi Yargılama Usûlüne İlişkin Genel Kuralın (CİKT m 16/2) Tadili Lüzumu

Taslağın icra hukuk mahkemesi yargılama usûlüne ilişkin genel kuralının formülasyonunda da kullanılan ‘niteliğine uygun düştüğü ölçüde’ ibaresi kuralın kıyasen uygulanmasına ilişkin bir kanuni izin ve sınırlama tabiridir. Hukuk terminolojisinde, kanunda düzenlenip kurala (çözüm) bağlanmış olmayan bir meseleye bu hususta çözüm içeren başka bir kuralın teşmili sadedindeki doğrudan atıftan³² farklı olarak, atıfta bulunulan kuralın söz konusu meseleye ilişkin özellikler dikkate alınıp gözönünde bulundurularak sınırlı uygulanması (*mutatis mutantis*) anlamında kullanılmaktadır³³. Bu açıdan, söz konusu tabirin, atıfta bulunulmuş olan kanun hükmünün kanunkoyucunun iradesiyle kıyasen uygulanmasını³⁴ ifade ettiği belirtilebilir³⁵.

Bu başlık öncesinde belirtilip açıklandığı üzere (I.A.2), icra hukuk mahkemesinin yargısal görevleri bakımından Taslaktaki genel kuralda (CİKT m 16/2) yer alan ‘niteliğine uygun düştüğü ölçüde’ ibaresi tereddüt yaratmaktadır. Söz konusu kuralın formülasyonunda, icra hukuk mahkemesinin çekişmeli yargı görev alanındaki takip çarelerinde izlenilecek yargılama usûlünün tayini bakımından bu ibareye ihtiyaç yoktur. Bununla birlikte, Taslaktaki genel kuralda ‘niteliğine uygun düştüğü ölçüde’ ibaresine, icra hukuk mahkemesinin çekişmesiz yargıdaki görevleri (iş) bakımından yer verilmiş olması makuldür. Nitekim, çekişmesiz yargı işlerinde yargılama usûlü kurallarının tatbiki kanunda aynı ibareyle ifade edilmiştir (HMK m 385/1)³⁶. Bu itibarla, bu ibare genel hükümde konuya işaretten yer verilmiş olan

³² Antalya, “*Teori*” (n 28) 487-488. Alelade atf şeklinde ilaveten, Ü Narmanlıoğlu, ‘Kanununun Anlam Bakımından Uygulanması’ içinde DEÜHF (ed), *Prof Dr Turan Tufan Yüce’ye Armağan* (Dokuz Eylül Üniversitesi 2001) 93, 118.

³³ Narmanlıoğlu (n 32) 118; Serozan (n 29) 21-22; Antalya, “*Hukuk Teorisi*” (n 28) 488.

³⁴ Burada hakimin boşluk doldurması bağlamındaki kıyastan farklı olarak kanun yapıcının kıyasen hüküm çıkarılacak durumu ve kaynak kuralı kendisinin öngörmesi söz konusudur (F Altuntaş, *Hukukta Akıl Yürütme Yöntemi Olarak Kıyas – Analoji* [Onikilevha 2021] 134-135 ve 139-140; N Erzurumlu Işık, *Medenî Usûl Hukukunda Yorum-Hukuk Yaratma ve İçtihadı Birleştirme Kararları* [Onikilevha 2023] 148).

³⁵ Türk Medeni Kanunu (Kanun Numarası: 4721; Kabul Tarihi: 22.11.2001; RG 08.12.2001/24607) m 5 hükmü bağlamında bu şekilde Altuntaş (n 34) 150-151.

³⁶ Kanundaki “...yargılama usûlü uygulanılır” lafzı yargılama usûlü kurallarının uygulanması zımındadır. Burada, bir tür mecaz ifade kullanılmıştır (kanunda mecaz ifade kullanımı ve türleri hakkında bakınız AH Berki, *Hukuk Mantığı ve Tefsir* [Kişisel yayım {Ankara} 1948] 42-43). Esasen, burada “*basit yargılama usûlü*” ibaresinde, lafzın hakiki ifade olarak yorumu icra hukuk mahkemesinde diğer yargılama usûlü olan (olağan yargılama usûlü) yazılı yargılama usûlünün uygulanması lüzumunu davet ederdi (HMK m 322/1) ki; bu yorum icra hukuk mahkemesi yargısal prosedürlerinin ivedi iş niteliğiyle bağdaşmamakla, anlamsız (saçma/*absurd*) olacağından kabul edilemez (lafzi yorumdan kaçınma sebebi olarak *absurdity* argümanı hakkında ayrıntılı bilgi için bakınız DA Farber, “Hermeneutic Tourist:

'iş' alanına hasren anlaşılıp; 'dava' alanına yönelik olmadığı kabul edilmek gerekir. Ancak, HMK m 385/1 hükmü varken, çekişmeli yargıdaki usûli durumun anlaşılmasını güçleştirme pahasına, söz konusu ibareye -çekişmesiz yargı başvuruları bakımından da olsa- Taslaktaki genel kuralda tekraren yer vermeye ihtiyaç yoktur. Ayrıca, bu ibarenin söz konusu genel kuralı ifade eden hüküm cümlesindeki kullanımı da salt 'iş' mahiyetli yargısal göreve münhasır olmayıp; üç alana da sari bir imlayla yazılmıştır³⁷.

Yukarıdaki açıklamalar muvacehesinde, kanımızca, Taslaktaki genel kuraldan 'niteliğine uygun düştüğü ölçüde' ibaresi çıkarılmalıdır. İcra hukuk mahkemesinin çekişmeli yargısal görev alanında kanun yapıcı icra mahkemesinin yargısal görev alanındaki bazı takip çarelerinde yargılamaya ilişkin özel hükümler sevk etmekle, aksine hüküm bulunan halleri ve dolayısıyla basit yargılama usûlü kurallarının tam olarak uygulanmayacağı konuları kendisi düzenlemiştir. Bu minvalde, Taslakta icra hukuk mahkemesinin çekişmeli yargısal görev alanında, özel hükümlerle düzenlenmiş olan takip çaresi dışında, diğer tüm takip uyumsuzluklarının karara bağlanmasında basit yargılama usûlü kuralları tümüyle uygulanacaktır. Bu düzenleme tarzı bakımından, ilgili kurallarda yargılamanın genel hükümlere göre yürütüleceğinin belirtilmesi de -özel bir sebep yoksa- anlamsız olur. Bu meyanda, İİK düzeninde yargılaması özel hükümlere tabi olan ilamlı takipte 'icranın geri bırakılması' (İİK m 33) başvurusunda, Taslakta hakkında özel hüküm sevk olunmadığından basit yargılama usûlü kurallarının tümüyle uygulanacağı (genel hükümdeki kuralın yorumundan) anlaşılmaktadır. Taslağın bu yargısal başvuruya ilişkin ilgili maddesinde (CİKT m 61) yine de yargılamanın genel hükümlere göre yürütüleceğinin (de) tasrih olunması söz konusu düzenleme değişikliği nedeniyle vurgu saikiyle yapılmış olsa gerektir. Keza, parasal alacak takiplerinde paraya çevirme aşaması işlemi cebri satışa ilişkin, ihalenin iptali başvurusunda da benzer bir durum vardır (CİKT m 257). Bu takip uyumsuzluğunu havi yargısal başvuruya ilişkin düzenlemelerde, basit yargılama usûlü kurallarından ayrılan herhangi bir özel hüküme yer verilmemişken, yargılamanın genel hükümlere göre yürütüleceği tasrih olunmuştur; kanımızca, bu belirtme de, Taslakta söz konusu uyumsuzluğun ayrı bir genel kuralla ve nisbeten farklı düzenlenmiş olan şikâyet yoluyla irtibatlandırılmış olması (CİKT m 255/1) sebebiyle olmalıdır. Hakeza, vurgu saikli diğer bir fazladan belirtme halihazırda icra mahkemesinin görevli olduğu 'yenimal yokluğu itirazı'nın bertarafı davasına (İİK m 251/II) ilişkin düzenlemede yapılmıştır (CİKT m 369/2). Bu durum da söz konusu takip uyumsuzluğunun hallinin Taslakla iflâs mahkemesinin görev alanına sokulmasına bağlanabilir³⁸.

Taslakta hakkında özel hüküm sevk edilmiş olmayan takip uyumsuzluklarının basit yargılama usûlüyle genel hükümlere göre karara

Statutory Interpretation in Comparative Perspective" [1996] 81 [2] Cornell Law Review 513, 514).

³⁷ Söz konusu ibare cümlede virgül ile ayrılmış olup; cümlede virgül kullanımı şayet ayrı kelimelerin sonuncusundan önce 'veya' bağlacı kullanılmamışsa 've' işlevlidir (Berki [n 36] 68-69).

³⁸ Taslak Gereğesinde her bir maddenin başka maddelere başvurmaya lüzum olmaksızın anlaşılabilmesi için tekrardan kaçınılmadığı da belirtilmektedir (CİKT-Genel Gereğçe II).

bağlanması kuraldır. Öte yandan, icra hukuk mahkemesi görev alanında özel hükümle düzenlenmiş olan takip çarelerinde basit yargılama usûlü kuralları tam olarak uygulanmayacaktır. Taslakta bu özellikte bir adet takip uyuşmazlığı mevcuttur (CİKT m 97). Ezcümle, mevcut Kanunda basit yargılama usûlü kapsamında olmakla birlikte özel hükümlere de tabi bazı takip çareleri Taslak'ta genel hükümlere göre basit yargılama usûlüne tabi kılınmış olup; CİKT bünyesinde özel hükümlere tabi çekişmeli yargıya ilişkin usûli talepler istisna haline gelmiştir. Bu durumda, CİKT uyarınca icra hukuk mahkemesinde yargılamanın HMK'ya göre yapılmasının kural ve İİK özel hükümlerine göre yapılmasının istisna olduğu belirtilebilir.

Neticeten, Taslakta icra hukuk mahkemesi yargılamalarına (çekişmeli-çekişmesiz) ilişkin genel hüküm olarak yer verilen, CİKT m.16/2 düzenlemesinin *'icra hukuk mahkemesinde, bu kanun hükümlerine göre, basit yargılama usûlü uygulanır'* şeklinde değiştirilmesi durumu daha iyi ifade etmekle, kanımızca Taslak maddesinde bu şekilde bir redaksiyon uygun olacaktır.

4- İcra Hukuk Mahkemesi Yargılama Usûlü Rejiminin Yeknesaklaştırılmasının İsabetsizliği

Taslağın icra hukuk mahkemesinde izlenecek yargılama usûlünü ve görev alanındaki takip uyuşmazlıklarına ilişkin yargısal başvuruları düzenlenme tarzından, birbiriyle bağlantılı olan şu iki sonuç çıkarılabilir. İlk olarak, Taslak düzeninde, halihazırda icra mahkemesi takip çarelerinde yargılamanın özel hükümlere-genel hükümlere göre yürütülmesi ayrımına da tekabül eden, basit yargılama usûlünün iki ayrı surette uygulanması yaklaşımı geriletilmekte ve icra mahkemesinde cari yargılama usûlü büyük ölçüde yeknesaklaştırılmış olmaktadır. Basit yargılama usûlü icra hukuk mahkemesinin görevli olduğu takip uyuşmazlıklarının neredeyse tümü bakımından ('takibin geri bırakılması veya iptali' hariç [CİKT m 97{İİK m71}]) bihakkin uygulanacaktır. Bu durumla bağlantılı ikinci bir sonuç olarak, halihazırda icra mahkemesinin yargısal görev alanındaki takip çareleri bakımından adeta iki yargılama usûlü cari iken (i-basit yargılama usûlü, ii-basit yargılama usûlünün kısa versiyonu)³⁹, artık bundan söz etmek zordur. Şöyle ki, Taslakta, basit yargılama usûlünün söz konusu kısa versiyonuyla uygulanması istisnai olup; tipik versiyonuyla uygulanması kuraldır⁴⁰.

Taslakta icra (hukuk) mahkemesi yargılama usûlünü yeknesaklaştırma tercihinin değerlendirilmesi bakımından, belirtmekte yarar vardır ki, İİK'nın başlıca mehaızı olan "İsviçre İİK" düzeninde, temelde genel mahkemelerin

³⁹ Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 419.

⁴⁰ Bu durum, icra hukuk mahkemesinin görevli olduğu takip çarelerinden sadır nihai kararların yargısal hükmün temel usûli etkilerini, yani kesin hüküm-kesin delil etkilerini) kural olarak haiz olacağı anlamına gelmektedir (yargısal hükmün temel usûli etkisi ve takip hukuku usûli çarelerin bunları hasıl etme potansiyeli temelindeki kategorik ayırım hakkında ayrıntılı bilgi için, Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" [n 8] 79, 80-111 ve 76-78, 142-149, 417-422).

görev alanına sokulmuş olan takip uyuşmazlıkları “İsviçre HMK” da (sZPO⁴¹) düzenlenen üç ayrı yargılama usûlüne tabi olmakla durum farklıdır. Orada, hukuk düzenimizde icra mahkemesinin özel hükümlere tabi yargısal görevlerine (itiraz) muadil olanların yanı sıra, bizde genel hükümlere tabi takip uyuşmazlıklarının bazıları bakımından da kısa yargılama usûlü (*Summarisches Verfahren*) caridir (sZPO Art 248/a [251])⁴². Söz konusu kısa yargılama usûlünün, icra mahkemesinin yargılama genel hükümlere tabi olmaksızın yürüttüğü takip çarelerinde uygulanan, basit yargılama usûlünün kısa versiyonuna tekabül ettiği belirtilebilir. “İsviçre İİK” düzeninde kısa yargılama usûlüyle genel mahkemede görülen salt takip hukuku etkili davaların dışındaki diğer takip hukuku davaları (maddi hukuka da etkili olanlar ve maddi hukuk etkili olanlar) yine genel mahkemelerce ve fakat değere göre tayin esası çerçevesinde iki ayrı yargılama usûlüyle karara bağlanabilmektedir⁴³. Bizde kısmen icra mahkemesinin ve de kısmen diğer mahkemelerin görev alanında bulunan (genel hükümlere tabi olmakla dar anlamıyla dava teşkil eden icra davası mahiyetli takip çaresi), orada genel mahkemelerin görevli olduğu söz konusu diğer bazı takip hukuku uyuşmazlıklarından muayyen değeri (30.000 Frank) aşanlarında, olağan yargılama usûlü (*ordentliches Verfahren*); muayyen değer altındakilerde basitleştirilmiş yargılama usûlü (*vereinfachtes Verfahren*); uygulanmaktadır⁴⁴. Hukuk düzenimizde söz konusu yargısal başvurularda (icra davaları) icra mahkemesi münhasıran basit yargılama usûlünü ve de tüm aşamalarıyla (HMK'nın bu usûle de şamil diğer usûl kurallarıyla) birlikte uygulamakla, ayrı usûller cari değildir. İsviçre-Türkiye hukuk düzenleri arasında, takip uyuşmazlıklarının karara bağlanma usûlü bakımından, sadece İİK düzeninde basit usûlün kısaltılmış versiyonunun cari olduğu özel hükümlere tabi olanlar ile “İsviçre İİK” düzeninde kısa usûle tabi olanlardan bazıları (itirazın kaldırılması, itirazın kabulü, takibin taliki veya iptali) bakımından kısmî bir benzerlik mevcuttur. Öte yandan, ‘İsviçre İİK’ düzeninde söz konusu değere

⁴¹ Schweizerisches Zivilprozessordnung (“İsviçre HMK”). İsviçre HMK'nın İngilizce çevrili metni için bakınız LW Valloni and D Bloch, *Swiss Civil Procedure Code* (Dike 2010) 49-203.

⁴² İsviçre hukuk düzeninde, takip uyuşmazlıkları kanunen hasretme ve dava değerine bağlılık esasına göre üç ayrı medeni yargılama usûlüne tabi olarak karara bağlanmaktadır (sZPO Art 243/1, 248a [251]). Bu meyanda, kısa yargılama usûlüne tabi olan, şekli hukuk etkili davalar “İsviçre HMK”da, SchKG (“İsviçre İİK”) ilgili hükümlerine atıfta bulunularak şu şekilde belirtilmiştir: i) İtirazın kaldırılması (sZPO Art 251/a); ii) Gecikmiş itiraz ve kambyo senedine mahsus takibe itirazın kabulü (sZPO Art 251/b); iii) takibin iptali veya taliki (sZPO Art 251/c); iv) yemimal yokluğu itirazının kaldırılması (sZPO Art 251/d); v) mal ortaklığı rejimine tabi eş aleyhine takipte diğer eşin ortak malın bölünmesi talebi (sZPO Art 251/e).

⁴³ “İsviçre HMK” da, aile hukukuna mahsus özel usûl dışında, üç temel yargılama usûlü hakkında ayrıntılı bilgi bakımın F Bohnet, ‘Civil Procedure in Switzerland’ (*Etut KKG & Associes 2015*) <https://www.kgg.ch/wp-content/uploads/2015/06/civil_procedure_in_Switzerland.pdf> accessed 21.10.2015); L Lichtenberger and SK Matjaz. ‘Civil Procedure’ in M Thommen (ed), *Introduction to Swiss Law* (2nd edition, Carl Grossmann 2022) 389, 402-404. İsviçre hukuk düzeninde söz konusu üç yargısal usûl formundan, kısa yargılama usûlünün tarihi arka planı hakkında ilaveten bakınız Çelikoğlu, ‘*İcra Mahkemesi*’ (n 8) 34-37.

⁴⁴ Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 5) 56 (Yıldırım ve Deren-Yıldırım, basitleştirilmiş usûlü ‘seri usûl; kısa usûlü de ‘basit usûl’ tabiriyle ifade etmektedir).

bağlı yargılama usûllerine tabi uyuşmazlıklarda genel hüküm olarak ortak olan isbat kuralları 'senetle isbat mecburiyeti' içermemektedir (sZPO Art 177-180)⁴⁵.

Taslağın icra hukuk mahkemesinde izlenecek yargılama usûl rejiminin mevcut duruma göre tersine çevrilmesi kanımızca gereksiz ve isabetsizdir. Söz konusu durum, ilamsız icrada takibe itirazın kaldırılması başvurusu ve kambiyo senedine dayalı özel takip yolunun ve de dolayısıyla buradaki itirazın kabulü başvurusunun Taslakta muhafaza olunmamasıyla irtibatlı olmakla birlikte, arada sebep-sonuç ilişkisi de yoktur. Bu tercihlere rağmen de, basit yargılama usûlünün kısa versiyonu nitelemimize sebep teşkil eden, özel hükümlere göre yargılama keyfiyeti ilamlı takipte icranın geri bırakılması yolu (İİK m 33; CİKT m 61) bakımından (da) muhafaza edilebilirdi. Bu açıdan, Taslakta icra mahkemesinin bu yargısal başvurudan sadır kararlarının hukuki statüsü hakkında yeni bir tercihte bulunulmuştur. Bu hususta zamanaşımı sebepli geri bırakma haline ilişkin İİK m33a hükmünün uygulanmasındaki karmaşanın ortadan kaldırılma lüzumu gerekçe gösterilmektedir (CİKT-Gerekçe m 61/3). Kanımızca söz konusu gerekçe yetersizdir. Zira, İİK m 33a'nın makul uygulama yönü mevcuttur⁴⁶. Hukuk düzenimizde icra mahkemesi kararlarının maddi kesin hüküm teşkili noksanı bulunmayıp; noksanlık kesin delil etkisindedir ve bu yönden uygulama hatası söz konusu edilebilir⁴⁷. Dolayısıyla, kanımızca burada bağlantılı olabilecek başka saikler de rol oynamış görünmektedir. Bu açıdan, Taslakta, itfa sebebiyle geri bırakmada sonraki muhtemel (İİK m 33/IV) menfi tesbit-istirdat davalarına ve imhal veya zamanaşımı sebepli geri bırakma kararlarında takibe devam davasına (İİK m33a/II) duyulabilecek ihtiyacı işyükünden tasarrufen ortadan kaldırma mülahazası etkili olmuş olabilir. Keza, takip dayanağı ilamın icra edilebilirliğine -itfa dışında- zamanaşımı ve imhal sebebiyle itiraz olunmasına ilişkin başvurular bakımından incelenebilecek olan diğer deliller için geniş bir tahkikat gerekmez; dolayısıyla, meseleyi genel hükümlere göre karara bağlama, özel hükümlere göre karara bağlama akabinde sonradan yeni dava açılmasındaki ilave işyüküne göre, tercihe şayan sayılabilir. Ancak, itfa sebebiyle geri bırakmada söz konusu sebepler senetle isbat kurallarına tabi olmakla (HMK m 200-202), sonraki davaların açılma ihtimali yüksek değildir; imhal sebebiyle geri bırakma bakımından da durum benzer sayılır. Ayrıca, artık yargılamanın kural olarak duruşmalı incelenecek olması ve duruşma günü tayini için dilekçe teatisinin beklenecek olması ve de tahkikatın başında öninceleme duruşması icra edilecek olması yargılama süresini uzatacak olup;

⁴⁵ T Domej, 'Introduction to Swiss Civil Procedure: Course Materials' (*Universität Zürich 2023*) 1, 16 <<https://www.ius.uzh.ch/dem/introduction-Swiss-Civil-Procedure-HS23>> accessed 19.09.2025.

⁴⁶ Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 394-400, bilhassa 399-400.

⁴⁷ Hukuk düzenimizde dava konusunun tek unsurlu olarak kabulü (HMK m.303/1) ve icra mahkemesi kararı hüküm fıkrasında da asıl hak hususunda bir içerik bulunulmaması nedeniyle kesin hükmün önleyici etkisi sadece takip hukukuna ilişkindir. Hükmün gerekçesindeki tesbitler ise, sonraki farklı konulu yargılamada önmele teşkil etmesi ve sadece mutlaklığı ölçüsünde kesin delil teşkil edebilir. Özel hükümlere göre yargılama mahsulü kararlar bu nitelikte değildir. Bu hususta ayrıntılı bilgi için bakınız Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 144-146 ve 419-422 (kesin hüküm-kesin delil teorisi için ilaveten bakınız İbid 78-111; hatalı uygulama örneği hakkında ayrıca bakınız İbid 240-245).

bu durum anayasal temele de sahip olan usûl ekonomisi ilkesi (AY m 141/son fık; HMK m30)⁴⁸ hilafınadır. Esasen, bu takip çaresi halihazırda maktu harca tabi olup⁴⁹; Taslak düzeninde genel hükümlere tabi kılınmakla artık nisbi harcı gerektireceğinden, elinde belge olan borçlunun haksız icrayı önlemek üzere sonradan karşı tarafa tahmil edilecek olsa da başlangıçta masraf yükü altında olması (da) hakkaniyete uygun değildir. Öte yandan, Taslakta aksi yönde özel hükümlere göre karara bağlanmasına cevaz verilmiş olunan, ilamsız icrada takibin geri bırakılması veya iptali yoluna (CİKT m 97) takibin kesinleşmesi sonrasındaki sebeplerle başvurulabildiğinden arada bariz bir fark yokken, orada maktu harçla koruma imkânı tanınmasına karşın burada (CİKT m.61) ilamlı icra borçlularına nisbi harç anayasal eşitlik ilkesine (AY m 10) aykırıdır.

Neticeten, kanımızca, Taslakta icra hukuk mahkemesi yargılama rejiminde de özel hükümlere-genel hükümlere göre yargılama ayrımı yapılmalı; takip çarelerinden dava mahiyetli olanlarında basit yargılama usûlü ve itiraz mahiyetli olanlarında (CİKT m 61) basit yargılama usûlünün kısa versiyonuna tekabül eden İİK özel hükümleri Taslakta muhafaza olunmalıdır.

B- DİĞER MAHKEMELERİN GÖREV ALANINDAKİ TAKİP ÇARELERİNDE YARGILAMA USÛLÜ TAYİNİNE İLİŞKİN DURUM

İİK'da takip uyuşmazlıklarına ilişkin yargısal başvurulardan bazıları icra mahkemesinin görev alanı dışında bırakılmıştır. Bunlar, yukarıda anabâşlık altında (I) değindiğimiz takip çaresi türlerinden icra davası kabulünden olanlar meyanındadır⁵⁰. Bu minvalde, İİK'da diğer mahkemeler nezdinde borçlu ve alacaklı yararına takip çareleri olarak şu icra davaları düzenlenmiştir: i)itirazın iptali, ii)borçtan kurtulma, iii)menfi tesbit-istirdat, iv)hacze iştirak, v) sıra cetveline itiraz vi) tasarrufun iptali (İİK m 67, 69, 72,101,142, 277-281).

Mahkemelerin yargılama usûlü kural olarak kanunla düzenlenebilir (AY⁵¹ m 142). Uyuşmazlığın karara bağlanmasında izlenecek yargılama usûlünün baştan bilinmesi hukuki öngörülebilirlik sağlamakla önceden belirli olması gerekir⁵². Diğer mahkemelerin görev alanındaki yukarıda belirtilen icra davalarının ilişkin İİK hükümleri, temelde söz konusu takip çarelerine başvuru usûlü ve davada verilecek kararın sonuçlarına ilişkindir. Bununla birlikte, bazıları bakımından yargılama usûlü tayinine ilişkin düzenlemelere de yer verilmiş olup; hacze iştirak ve sıra cetveline itiraz ve de tasarrufun iptali davalarının basit yargılama usûlüne tabi olduğu kanunen tasrih edilmiştir (İİK m 101/II, 142/I, 281/I). Diğer üçünün karara bağlanmasında izlenecek

⁴⁸ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bakınız C Rüzgaresen, *Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi* (Yetkin 2013) 96-98, 173.

⁴⁹ Z Yılmaz, *Hukukta Yargılama Harç ve Giderleri* (Seçkin 2000) 41-42.

⁵⁰ İcra davaları takibin taraflarının icra ve hukuki işlemlerinin veya organ icra işlemlerinin maddi hukuka aykırılığı bağlamında yek diğerine İİK hükümleriyle tanınmış olan bir hak iddiası konulu olan ve fakat hasıl ettiği nihai karar yargısal hükmün temel usûli etkilerini (kesin hüküm ve kesin delil) haiz olmakla dava formunda düzenlenmiş takip çareleri kategorisidir (bakınız yukarıda başlık I altındaki açıklamalar).

⁵¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (Kanun Numarası: 2709; Kabul Tarihi: 07.11.1982; RG 09.11.1982/17863 [mükerrer]).

⁵² Çelikoğlu, "Sözlü Yargılama ve Hüküm" (n 31) 465-466.

yargılama usûlünün tayini hakkında ise İİK'da bir kural yoktur. Borçtan kurtulma davası, itirazın kaldırılması yolu lağvolunduğundan, Taslakta muhafaza olunmamıştır. Ezcümle, itirazın iptali ve menfi tesbit ve de istirdat davalarında yargılama usûlü tayinine ilişkin kurallar, genel ve ihtisas mahkemelerinde cari yargılama usûlünü de belirleyen, HMK veya diğer şekli hukuk ve bazı maddi hukuk kanunları bünyesinde (HMK m 316 [*an ordinary sensu / a generalis sensu, a contrario sensu*]; örneğin TTK⁵³ m 1521).

İİK'nın icra mahkemesi dışında diğer mahkemeler görev alanına bırakılan takip uyuşmazlıklarına ilişkin yukarıda belirtilen yaklaşımı büyük ölçüde Taslakta da muhafaza edilmektedir. Bu minvalde, icra hukuk mahkemesinden başka mahkemelerin görevli olduğu icra davalarını düzenleyen hükümlere Taslakta da yer verilmiştir (CİKT m 96,98-101, 199, 442-452; 260[350/1]). Taslağın ilgili maddelerinde, söz konusu takip çarelerinin içeriğine ilişkin olmakla bu makalede incelenmeyecek olan önemli yeniliklerin yanı sıra, usüle temas eden bazı düzenleme değişiklikleri de vardır. Ancak, bu davalarda izlenilecek yargılama usûlünün tayini zımında, İİK'ı takiben bunlarda çoğunlukla bir hüküm sevk olunmamıştır; bu hususta kural ihtiva eden üç düzenleme de, İİK'dakiler gibi, hacze iştirak ve tasarrufun iptali ve de sıra cetveline itiraz davalarına ilişkindir (CİKT m 199/4, 260/1, 450/1). Yargılama usûlü tayinine ilişkin hakkında hüküm sevk olunmuş olan söz konusu davalar basit yargılama usûlüne göre karara bağlanacaktır. Ezcümle, bu açıdan da bir değişiklik bulunmamakla, durum İİK paralelindedir. İcra-ıflâs hukukunda da kabul edilmiş olan usûl ekonomisi ilkesinin (takip ekonomisi) çabukluk ve basitlik unsurlarını⁵⁴ aksettirmekle, bu tercihin Taslakta muhafaza olunması isabetlidir.

Öte yandan, itirazın iptali ve menfi tesbit ve de istirdat davalarına ilişkin hükümlerde yargılama usûlü tayinine ilişkin bir düzenleme yine yoktur. Taslakta ilamsız icrada takibe itirazın kaldırılması yolu muhafaza edilmemekle, bunun türevine bağlı borçtan kurtulma davasına ilişkin düzenlemelere yer verilmemesi tabiidir. Diğer üçü bakımından halihazırdaki gibi HMK ve özel kanun bünyesindeki ilgili kurallar meri olacaktır. Bu meyanda, kanımızca itirazın iptali ve sıra cetveline itiraz davasında izlenilecek yargılama usûlünün de Taslakta tayin olunması yararlı olur. Zira, halihazırda hukuk uyuşmazlıklarında izlenilecek yargılama usûlünün tayini bakımından, basit yargılama usûlüne tabi olanları tasrih eden HMK m 316 hükmünde ve özel kanunlarda sayılanlar dışındaki davalarda cari olacak olan yargılama usûlü, olağan yargılama usûlü olarak, yazılı yargılama usûlüdür⁵⁵. HMK'nın yargılama usûlü tayinine ilişkin söz konusu genel hükmüne göre, sulh hukuk

⁵³ Türk Ticaret Kanunu (Kanun Numarası: 6102; Kabul Tarihi: 13.01.2011; RG 14.02.2011/27846).

⁵⁴ Takip ekonomisi ilkesi bağlamında bu yönde bakımız CT Çelikoğlu, *İcra Dairesi Kararı* (Ekin 2017) 271-273. Yargısal başvuru bağlamında aynı yönde ilaveten bakınız Rüzgaresen 43-45, 182-184 ve 209-210.

⁵⁵ M Atalı, 'Basit Yargılama Usûlü' içinde H Pekcanitez, M Özkes, M Akkan, H Taş Korkmaz, C Simil ve E Drenisa (eds), *Medenî Usûl Hukuku C I-V* (16. Bası, Onikilevha 2025) C IV 3551-3652; AC Budak ve V Karaaslan, *Medenî Usul Hukuku* (8. Bası, Filiz 2024) 371. Genel yargılama usûlü vasfını haiz olması dolayısıyla, zımnen bu şekilde ilaveten bakınız B Kuru, *Medenî Usul Hukuku-El Kitabı C.I-II* (Yetkin 2020) C.I 443; Yılmaz (n 11) 1851.

mahkemesi görev alanındaki davaların yanı sıra, hizmet akdi ve nafaka davası basit yargılama usûlüne tabidir (HMK m 316/a,ç,d). Dolayısıyla, Taslakta tabi olduğu yargılama usûlü tayin olunmuş olan hacze iştirak ve tasarrufun iptali davaları dışında, diğer mahkemelerin görev alanında bırakılmış olan diğer İİK mahreçli davaların tabi olduğu yargılama usûlü bunların düzenlendiği özel kanunda basit yargılama usûlüne bağlanmamışsa (örneğin, 5846 sayılı FSEK m 66-70,76; 6769 sayılı SMK m156) yazılı yargılama usûlüne tabidir. Yazılı yargılama usûlü İİK'da da benimsenmiş olan usûl (takip) ekonomisi ilkesinin çabukluk-basitlik özelliklerine uygun değildir⁵⁶. Bu itibarla, takip bağlamında husûle gelmesi nedeniyle bir ön hazırlık da mevcut olmakla kanımızca bu davalar bakımından da basit yargılama usûlünün uygulanmasının kabul edilmesi ve bunların da İİK'da tasrih olunması tercihe şayandır.

Diğer mahkemelerin görev alanındaki yukarıda belirtilen takip hukuku davaları hakkında, İİK'daki gibi, Taslakta da yargılama usûlü tayin kuralı dışında usule temas eden bazı özel düzenlemeler yer almaktadır; bunlar başvuru usûlüne ilişkin olmakla, bu husustaki durumu aşağıda ayrıca ele alacağız (II.B).

II- BAŞVURU USÛLÜNE DAİR (GÖREV-YETKİ-SÛRE) DÜZENLEME DEĞİŞİKLİKLERİ

Cebri İcra Kanun Taslağı (CİKT) hukuk düzenimizde icra-ıflâs hukuku prosedürlerinin işleyişinin yanı sıra, organizasyon hususunda da hüküm sevk etmektedir. Bu kapsamda, bir teşkilat kanunu çıkarılması öngörüldüğü gibi, icra mahkemesi yerine icra hukuk ve icra ceza mahkemesinin yanı sıra bir de iflâs mahkemesi kurulması söz konusudur (CİKT m 16-19). Hukuk sisteminde mahkemeler teşkilatı rejimi görev kuralları bağlantılıdır⁵⁷. Hakimli icra organlarının yeniden teşkiline ilişkin bu değişiklik haliyle icra mahkemesi ve ticaret mahkemesinin görev alanında değişiklik meydana getirmektedir. Bu açıdan, öncelikle halihazırda icra mahkemesi görev alanında bulunan takip uyuşmazlıkları hakkında Taslakta yer alan görev kurallarının incelenmesi gerekiyor. Keza, Taslakta İİK'da diğer mahkemelerin görev alanına bırakılmış olan takip hukuku davaları bakımından görev kuralı değişikliği olup olmadığına da bakılmalıdır. Öte yandan, gerek icra mahkemesinin görevli olduğu ve gerek de diğer mahkemelerin görevli olduğu takip uyuşmazlıklarının düzenlendiği maddelerde, İİK'nın yasalaşması sonrasında, takip çarelerine de şamil son kapsamlı tadilden (538 sayılı ve 18.02.1965 tarihli Kanun) bugüne dek adli pratik ve kurumsal çerçevedeki değişiklikler karşısında, başvuru usûlüne ilişkin diğer özel kurallar meyanında yetki ve başvuru süreleri hususunda yeni düzenlemelere ihtiyaç duyulması olağandır. Bu itibarla, bu başlık altında da, Taslakta takip uyuşmazlıklarının haliyle yönelik görev-yetki ve başvuru sürelerine ilişkin yeni veya farklı

⁵⁶ Sunar (n 23) 43.

⁵⁷ AÇ Aslan, 'Medeni Usul Hukukunda Görev' (Dr Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi 2021) 27-29.

düzenlemeleri de icra (hukuk) ve diğer mahkemeler nezdindekiler şeklinde ikili bir ayrımla inceleyeceğiz⁵⁸.

A- İCRA MAHKEMESİ GÖREV ALANINDAKİ TAKİP ÇARELERİ GÖREV-YETKİ VE BAŞVURU SÜRESİNE İLİŞKİN YENİ DÜZENLEMELER

1-Genel Olarak İcra Hukuk Mahkemesinin Görev Alanı ve Başvuru Süresi ile Yer İtibariyle Yetkisi

Hukuk düzenimizde icra mahkemesi, “İsviçre İİK”daki muadilinden (*Aufsichtsbehörde*) farklı olarak, kapsamlı yargısal görevler (de) üstlenmiştir (İİK m 4/I, 363/I [zımnen])⁵⁹. İcra mahkemesinin yargısal görevlerini icra-ıflâs şikâyetinin yanı sıra, çekişmeli yargıda özel ve genel hükümlere tabi takip uyuşmazlıkları ile bazı çekişmesiz yargı işleri oluşturmaktadır⁶⁰. Bu minvalde, icra mahkemesi, özel hükümlere tabian şikâyet ve kanunen muayyen itiraz yargısal başvurularına (icra şikâyeti; icra itirazı); genel hükümlere tabian da kanunen muayyen bazı davalara (icra davası) bakmaktadır.

Cebri İcra Kanun Taslağı icra mahkemesinin icra-ıflâs suç ve kabahatleri dışındaki faaliyet alanında, yeni teşkil olunacak olan icra hukuk mahkemesi ve iflâs mahkemesinin görevlendirilmesini öngörüyor (CİKT m 16/1, 18/1). Taslak madde gerekçesinde, bu mahkemelerin görev alanına ilişkin çerçeve kuralların icra mahkemesininkine (İİK m 4) karşılık geldiği zikredilmektedir (CİKT-Gerekçe m16 ve m18). Bu itibarla, Taslak mevcut haliyle yasalâşır, halihazırda icra mahkemesinin yargısal görev alanında bulunan, çekişmesiz yargı işleri ve şikâyet başvurusunun yanı sıra, cüzi icra bağlamı diğer takip çareleri (icra itirazları ve icra davaları), külli icradaki muadilleri olan tasfiye çareleri haricinde, yeni kurulacak olan icra hukuk mahkemesi tarafından

⁵⁸ Taslakta bazı yargısal başvurular bakımından başvuru usûlü matlâbiyla dilekçe kurallarına ilişkin yeni düzenlemeler de görülmekle birlikte (örneğin CİKT m.26), bunlar takip çaresinin içeriğine ilişkin olmakla, konumuz dışında kaldığından incelenmeyecektir.

⁵⁹ Mehazdan farklı görev alanı düzenlemeleri ve kronolojisi için bakınız Çelikoğlu “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 12, 26-dipnot 84, 28, 32. “İsviçre İİK” düzeninde icra şikâyeti dışındaki takip çarelerine konu uyuşmazlıkların genel mahkemeler tarafından karara bağlanma rejimi hakkında ilaveten bakınız yukarıda I.A.4 (dipnot 41- 45 civarı).

⁶⁰ İcra mahkemesi, çekişmeli-çekişmesiz yargıya ilişkin asıl hukuki koruma prosedürlerinde ve takip bağlamında kanunen muayyen bazı müstakil (asıl hukuki koruma başka bir yargısal mercide derdest olduğundan tamamlayıcı merasime tabi olmayan türden) geçici hukuki koruma prosedürlerinde de yargısal kararlar itihaz etmektedir. Takip bağlamındaki müstakil geçici hukuki koruma karar istihali görev ve yetkisi Kanunda özel hükümlerle düzenlenmiş olmakla, icra mahkemesinin yargısal görevleri meyanında bunlar da ayrıca zikrolunabilir (örneğin, İİK m.36). Takip hukukunda geçici hukuki koruma, nitelikçe maddi hukuk davalarındakinden farklı özellikler de gösterdiği gibi (E Erişir, *Medeni Usûl Hukukunda İhtiyati Tedbirler* [Onikilevha 2011] 287-288), icra-ıflâs hukuku davalarında kanunen muayyen hallerle sınırlıdır (Karşlı, “*İcra Tetkik Mercii*” [n 24] 65; CS Konuralp, *İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Tedbirler* [Onikilevha 2013] 36).

karara bağlanacaktır⁶¹. Ezcümle, inceleme konumuz temelinde yeniden ifade edilecek olursa, Taslakla yapılması öngörülen söz konusu organizasyonel değişikliğin, halihazırda icra mahkemesi tarafından karara bağlanan takip hukuku ve bazı tasfiye hukuku uyuşmazlıklarına ilişkin yargısal başvuruların Taslakta kurulması öngörülen icra hukuk mahkemesi ve iflâs mahkemesi arasında paylaştırılmasını mutazammın olduğu belirtilebilir. Buna göre, Taslağın yasallaşmasıyla kurulacak olan icra hukuk mahkemesinin yargısal görev alanını, cüzi icrada hakimsiz icra organı ve tarafların icra işlemlerine karşı yargısal başvurular meyanında, taraf ve üçüncü kişiler yararına açılmış bulunan kanunen muayyen takip çareleri oluşturmaktadır. Söz konusu takip uyuşmazlıklarından biri bakımından, esasen cüzi icraya yönelik olmakla birlikte külli icra bağlamında husule gelmekle, iflâs mahkemesi lehine olarak istisna sadedinde bir görev kuralı değişikliği söz konusudur (CİKT m 369/1).

Öte yandan, icra hukuk mahkemesinin görev alanındaki takip uyuşmazlıkları bakımından, bazıları hakkında genel ve özel yetki kuralı sevk olunmuş ise de, yetkiye ilişkin doğrudan bir düzenleme yoktur. Taslakta icra hukuk mahkemesinin yer itibariyle yetkisi hakkında, İİK'dan farklı olarak, şikâyet dışında (CİKT m 25) bir çerçeve hüküm sevk olunmadığından, bu husus temelde çıkarılacak teşkilat kanunu kapsamında yer alabilecek kategorik özel hükümlere kalmış görünmektedir (CİKT m 19). Bununla birlikte, Taslakta bazı icra davaları bakımından münferid yetki kuralı düzenlemeleri mevcuttur⁶².

İcra mahkemesi nezdindeki yargısal başvuru süreleri kategorik olarak takip çaresi bazında farklılık arz etmekte olup; şikâyet ve itiraz mahiyetli usûli talepler, dava mahiyetli olanlara nazaran, açık hükümle ve daha kısa sürelerle tabidir. Bu durum, şikâyetin aynı zamanda yargısal denetim aracı vasfı ve itirazın da verilecek kararlar akabinde takibe konu asıl hak iddia-talebi bakımından diğer mahkemelerin takibe müdahalesini temin etmeye kapalı olmaması karşısında makûldür. İcra mahkemesinin söz konusu takip çarelerine ilişkin görevleri icra hukuk mahkemesine aktarılmakla, Taslak bakımından da durumun benzer olması beklenir. Bununla birlikte, Taslakta, itiraz mahiyetli çareler bire irca edilecek surette azaltılıp; itirazın kaldırılması ve itirazın kabulü yolları lağvolunmuş ve de icranın geri bırakılması yolu da dava olarak düzenlenmiştir. Adli pratik ve kurumsal çerçeve artışı ile cebri icraya da şamil yargısal güvence gerekleri takip çarelerine başvuru sürelerinin gözden geçirilmesini de iktiza eder⁶³. Bu itibarla, takip çarelerine başvuru

⁶¹ Taslakla icra mahkemesi görev alanında bazı yeni kurumların ihdası nedeniyle temelde icra hukuk mahkemesine yeni görevler de verilmekle birlikte (CİKT m 30/2 [hükümsüz işlem tesbiti /şikâyet], 78 [icra tazminat yaptırım kararı], 242 [rızaî satış onayı]), bunlar kanımızca yargısal mahiyette değildir.

⁶² Taslakta, icra davası mahiyetli bazı takip çareleri bakımından HMK'nın genel hükümleri arasındaki genel yetki kuralındaki yanısıra, takip icra dairesinin bulunduğu yerdeki icra hukuk mahkemesine (de) yetki tanımlayan kurallar vardır (örneğin CİKT m 434/4, 439/3).

⁶³ Bu husus başvuru sürelerinin adalete erişimi kısıtlamayacak surette makul olması ve keza adil yargı güvenceleri meyanında süreçlerin makul sürede hitamı yargısal kararların icrası safhasına da şamil olmakla (Perez-Ragone [n 1] 602-603, 605) takip tamamlanma süresine etkisi bağlamında takip çareleri başvuru süresiyle de

süreleri bakımından durum icra mahkemesinininkine göre farklılık arz edebilecektir.

Yukarıdaki genel çerçeve dahilinde, şimdi, icra hukuk mahkemesi nezdindeki takip çareleri hakkındaki görev-yetki ve keza başvuru sürelerine ilişkin yenilik ve değişiklikleri tesbit edip; gerektiği ölçüde açıklayarak değerlendirmek üzere, bu husustaki düzenlemeleri inceleyelim.

2- İcra Mahkemesi Görev-Yetki ve Başvuru Sürelerine İlişkin Değişiklik ve de Yenilikler

a- İcra Şikâyeti Yönünden

Halihazırda kural olarak tümüyle icra mahkemesinin görev alanında bulunan icra-ıflâs şikâyet başvuruları, iflâs mahkemesi teşkiliyle, Taslakla ikiye bölünmekte olup; icra hukuk mahkemesi ve iflâs mahkemesi arasında, konuları (icra organı işlemleri ve iflâs organı işlemleri) bazında paylaşılmaktadır. Takip uyuşmazlıkları cüzi icra ağırlıklı olmakla birlikte, hukuk düzenimizde iflâs hukuku da aynı temel kanunda (İİK) birlikte düzenlenmiş olduğundan, takip çarelerinin külli icrada (da) bazı muadilleri (“tasfiye çareleri”) mevcuttur. Çalışmamızda bunlarla ilgili düzenlemelere sadece bağlantı ölçüsünde değineceğimizden, burada şikâyet başvurusu hakkında öngörülen görev-yetki ve süre değişikliklerini icra hukuk mahkemesine terettüp edenler temelinde ele alacağız.

Taslakta icra hukuk mahkemesinin şikâyet yoluna ilişkin görevi, Taslak düzeninde de asli icra organı olan, icra dairesinin bu Kanuna (CİK) göre tesis ettiği icra işlemlerine muhalefet konulu genel ve özel şikâyet başvurularına ilişkindir. Bu husus genel şikâyet bakımından, Taslakta icra hukuk ve iflâs mahkemelerinin görev alanı ile şikâyet yoluna ilişkin genel hükümlerde yer alan kurallar (CİKT m 16,18) ve de HMK m 322/2 hükmünün sentezinden anlaşılmaktadır⁶⁴. İflâs organı (hakimsiz) işlemlerine karşı şikâyette yeni teşkil olunacak olan iflâs mahkemesi görevlendirilmektedir (CİKT m 25/1).

ilişkilidir. Bu yüzden, hukuk sistemlerinde icra işlemlerine karşı çarelere başvuru sürelerinin makul olması gözetilmektedir. Adalete erişimin süre yönünden sınırlanması bağlamında ayrıntılı bilgi için bakınız Ç Mardin, ‘Medeni Usul Hukukunda Adalete Erişim’ (Dr Tezi, Marmara Üniversitesi 2024) 282 ve 304-311. Takip çarelerine başvuru süresinin cebri icra sürecinin tamamlanması yönünden sınırlanması bağlamında Avrupa Birliği üyesi ülkeler hukuk düzenlerini yeknesaklaştırma çalışmalarına ilişkin araştırmalar meyanında, bu yönde CEPEJ, ‘Enforcement of Court Decisions in Europe’ (Report prepared by the Research Team on enforcement of court decisions [University Nancy {France}/ Swiss Institute of comparative law] and discussed by CEPEJ-GT-EVAL at their 8th meeting, Cepej Study No.8, July 2008) 112,113 <<https://www.coe.int/en/web/cepej> > accessed 21.01.2017.

⁶⁴ İcra hukuk mahkemesinin görevine ilişkin genel hükümde sulh hukuk mahkemesinin tasfiye görevlilerinin İİK’ya tabi işlemlerine karşı şikâyet başvurusundaki görevi zikrolunmuştur (CİKT m 16/3); keza, şikâyette görev ve yetkiye ilişkin kuralda da icra hukuk mahkemesinin bağlı icra dairesi işlemleri hakkındaki görev ve yetkisi tasrih edilmektedir (CİKT m 25/1). Sulh hukuk mahkemesinin toplu mülkiyet ve miras ortaklığının izalesi kararlarının yerine getirilmesinde tasfiye işlemleri İİK’ya göre yürütülmektedir (HMK m 322/2).

Taslağın şikâyet başvurusunda görev (ve yetki) kuralı içeren genel hükmüne göre, icra hukuk mahkemesi icra dairesinin üstlendiği nakden taksim konulu izaleyi şûyu tasfiye işlemleri ve keza iflâs (ve konkordato) organlarının İİK'ya göre tesis ettikleri iflâs hukuku işlemlerine karşı şikâyet başvuruları hakkında görevli değildir (CİKT m 16/3;18/1,329/4, 353/4366/2,379/2). Dolayısıyla, böyle bir başvuru halinde, icra hukuk mahkemesince kesin olarak görevsizlik kararı verilecek ve söz konusu başvuru görevli - yetkili mahkemeye (örneğin izaleyi şûyu tasfiyesi işlemi için yerine getirilmekte olan sulh hukuk mahkemesi; iflâs işlemi için, iflâs-konkordato organının bağlı olduğu iflâs mahkemesi) resen gönderilecektir (CİKT m 25/3). Bu açıdan, halihazırda Kanunda bazı özel şikâyet başvuruları bakımından yetkisizlik yönüyle kabul edilmiş olan kesin karar ve resen gönderme kuralı (İİK m128a/IV-V) Taslakla genel şikâyet başvurusuna da teşmil olunmaktadır. Gerekçede değişikliğin sebebi takibin sürüncemede bırakılmaması mülahazası olarak belirtilmektedir. Şikâyet başvurusu takibi durdurmamakla birlikte, bazı temel aşama işlemlerine ilişkin olanlar bakımından, müteakip temel aşamaya ilişkin organ icra işlemi tesisi için öncekinin kesinleşmesi gerekmele (örneğin İİK m 103), değişiklik kanımızca isabetlidir⁶⁵.

Öte yandan, Taslakta hakkında İİK'daki gibi ayrı hüküm sevk edilmiş olan özel şikâyet başvuruları (konusu veya sebep ya da başvuru bakımından genel şikâyetten farklı düzenlenmiş olan münferid şikâyetler) bakımından da durum aynıdır: i) icra organının muayyen işlemine karşı özel şikâyette, bağlı bulunulan icra hukuk mahkemesi (örneğin CİKT m 260/2); ii) iflâs organının muayyen işlemine karşı özel şikâyette, bağlı bulunulan iflâs mahkemesi görevlidir (örneğin CİKT m 350/6).

Kanımızca, iflâs mahkemesi adli teşkilatta icra hukuk mahkemesiyle lojistik bazında irtibatlandırılabilirse de hakimlerin uzmanlık kesbetmesi⁶⁶ için ayrı mahkeme teşkili yararlı olmakla, zikrolunan yeni görev paylaşımı ve görev kuralları da isabetlidir.

Şikâyet başvurusunda yetkiye gelince, Taslağa göre, şikâyette yetkili icra hukuk mahkemesi de icra dairesinin çıkarılacak Teşkilat Kanununa göre icra dairesinin bağlı bulunduğu icra hukuk mahkemesi (CİKT m 19, 25/1). Bu kural halihazırda şikâyette (ve itirazda) görev kuralı üzerinden dolayı olarak yetkili icra mahkemesine de işaret edilmiş olan genel hüküm paralelindedir (İİK m 4/1-son cümle); keza, istinabe suretiyle haciz ve satış işlemlerine karşı şikâyetteki kurallar da esasen bu durumu teyid ediyor (İİK m 79/II, 360). Söz konusu yetki kuralının kesin olduğu kabul edilmektedir⁶⁷. Taslakta bu özellik de tasrih edilmektedir (CİKT m 25/1-son cümle). Şikâyet başvurusu icra dairesinin bağlı olduğu mahkeme nezdinde yapıлып karara bağlanacaktır. Bağlama esası

⁶⁵ Gerekçede, şikâyet dava mahiyetinde olmadığından da bu hususta HMK m.20 hükmündeki genel kuraldan ayrı düzenleme yapıldığı belirtilmiştir (bu gerekçeye, takip çarelerinin, medeni usulden farklı olarak, icra-iftlâs hukuk dalının başlıca düzenleme konuları arasında kapsamlı olarak düzenlenme luzumu yönüyle katılıyoruz).

⁶⁶ Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 9-10.

⁶⁷ H Pekcanitez ve C Simil, *İcra ve İftlâs hukukunda Şikâyet* (2. Bası, Vedat 2017) 282 ve orada dipnot 893'de aktarılan kazai içtihad.

hakkında Taslakta kural bulunmayıp bu husus çıkarılacak “Teşkilat Kanunu”na bırakılmıştır (CİKT-Gerekçe m 19). Kanımızca mevcut yetki kuralının Taslakta zımnen muhafazası ve kesin olduğunun tasrihi de isabetlidir. Şöyle ki, şikâyet yolunun, organ icra-ıflâs işleminin hukuka uygunluğu hususunda bir yargısal denetim aracı da olma vasfı bulunduğu gibi; bu takip çaresi, icra-ıflâs organının idari denetim –gözetimi göreviyle de (İİK m 13) temas halindedir. Dolayısıyla, icra mahkemesinin icra dairesi üzerindeki söz konusu yargısal ve idari denetim rolü karşısında, icra şikâyetinde yetkili icra hukuk mahkemesine ilişkin düzenlemeler (İİK m 4; CİKT m 25/1), yetki kuralları koyulurken dikkate alınan, uyuşmazlık konusuna yakınlık - doğrudanlık mülahasasına⁶⁸ uygun olmakla isabetlidir.

Şikâyet başvuru süresi bakımından da halihazırda gün esaslı süre (7 gün) hafta esaslı (bir hafta) olarak yeniden belirlenmiş olup (CİKT m 23) temelde bir değişiklik yoktur. Keza, organ icra işlemi tesisi lüzumuna ilişkin usûli hakkın yerine getirilmemesi (ve tesis edilmiş işlemin hukuka aykırılığın kamudüzenine ilişkin olması⁶⁹) sebepli şikâyet başvurusu (İİK m16/II), bunun her zaman yapılabileceği zımında ‘süresiz şikâyet’ matlabıyla ayrı madde halinde tasrih olunarak muhafaza edilmiştir (CİKT m 24). Şikâyet sebeplerine ilişkin delil ikamesinin ileri sürülen vakıalar çerçevesinde de olsa resen araştırma ilkesine tabiyeti⁷⁰ nedeniyle fazla bir hazırlığa ihtiyaç yoktur. Keza, ilmi içtihadlarda resen gözetileceği savunulan⁷¹ kamudüzeninden kural ihlallerinin (kanımızca) tevliid ettiği geçersizlik derecesinde sakat işlemler bakımından resen iptal imkânı Taslakla pozitif hukuk temeline kavuşturulmaktadır (CİKT m 30). Dolayısıyla, başvuru süresi bakımından esaslı bir değişikliğe gidilmemiş olmasında kanımızca bir isabetsizlik yoktur.

b- İcra İtirazları Yönünden

Hukuk düzenimizde, takibe itiraz uyuşmazlıkları halihazırda tümüyle icra mahkemesinin görev alanındadır (İİK m 4/I). Bu husustaki icra itirazı mahiyetli yargısal başvurular karara bağlanırken, basit yargılama usûlü (onun kısa versiyonuna tekabül ettiğini belirttiğimiz) İİK’nın ilgili maddelerindeki özel hükümler dairesinde kısmen izlenmektedir (“sınırlı inceleme”)⁷². İİK düzeninde sınırlı incelemeye tabi söz konusu icra itirazları şunlardır⁷³: i) ilamsız icrada takibin kesinleşmesi aşamasına ilişkin ‘itirazın kaldırılması’ ve ‘itirazın kabulü’ (kambiyo senedine mahsus haciz yoluyla takipte), takibin kesinleşmesi sonrasına ilişkin olarak da takibin talik veya iptali yargısal başvuruları; ii) ilamlı icrada, ‘icranın geri bırakılması’. Taslakta, bir taraftan ilamsız icrada itirazın kaldırılması yolunun (İİK m 68-69) devreden çıkarılması ve yine kambiyo senedine mahsus takip yollarının (İİK m 167-170b)

⁶⁸ D Karademir Aydemir, *Medeni Usul hukukunda Mahkemelerin Yetkisi* (2. Baskı, Adalet 2019) 53-54; Aslan (n 57) 320.

⁶⁹ Pekcanitez ve Simil (n 67) 146.

⁷⁰ Pekcanitez ve Simil (n 67) 371; Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 162 ve ilaveten 158-159.

⁷¹ Pekcanitez ve Simil (n 67) 332 - dipnot 1030.

⁷² Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 277.

⁷³ Bu hususta ayrıntılı bilgi için bakınız İbid (n 8) § 5.

lağvolunması⁷⁴; diğer taraftan ilamlı icrada da, icranın geri bırakılması yolunun genel hükümlere tabi kılınmasıyla (CİKT m 61/3) mahiyet değiştirmesi (icra davası haline gelmesi); neticesinde, icra itirazı uyuşmazlığı, artık sadece ilamsız icraya ilişkin olarak, takibin talik veya iptali ('takibin geri bırakılması veya iptali': CİKT m 97 [117/5, 124/2]) yolundan ibaret kalmaktadır. Bu tercihin isabetsiz olduğu yönündeki görüşümüzü yukarıda yargılama usülü değişikliği bahsinde belirttik⁷⁵.

'Takibin talik veya iptali' yolu (İİK m.71) cüzi icraya mahsus olmakla, Taslaktaki karşılığı olan 'Takibin geri bırakılması veya iptali' yolu (CİKT m 97) hakkında Taslak gereğince iflâs mahkemesi teşkilinden sadır bir görev ayrımı söz konusu değildir. Bu itibarla, bu takip uyuşmazlığı Taslak düzeninde (de) icra hukuk mahkemesi tarafından karara bağlanılacak olup (CİKT m 97/1); buna ilişkin görev hususunda bir değişiklik yoktur (İİK m 71/I).

Yetki hususunda, Taslakta, itiraz mahiyetli takip çareleri hakkında - şikâyetekinin aksine- açık bir özel veya genel kural bulunmamaktadır. Bununla birlikte, bu hususun, HMK'ya tabi olduğu söylenemez; zira, icra hukuk mahkemesi teşkiline ilişkin genel hükümlerde çıkarılacağı belirtilen, özel kanunun düzenleme alanında yetki ve çalışma kuralları da yer almaktadır (CİKT m19). Çıkarılacak söz konusu Kanunda icra itirazı uyuşmazlıklarında görevli mahkemenin yer itibariyle yetkisi hakkında, şikâyetekinden farklı olarak amaç itibariyle kesin yetki kuralı koyulması lüzum etmez; ancak, doğrudanlık mülahazasıyla uyuşmazlık kaynağı olan takibin cereyan ettiği yerdekine (de) atıfta bulunan bir yetki kuralına yer verilmesi uygun olacaktır. Bu itibarla, bu hususun çıkarılacak söz konusu özel kanunda düzenlenmesi beklenebilir.

Başvuru süresi hususuna gelince, bu açıdan Taslaktaki durum Kanundaki mevcut düzenleme paralelindedir. Bu takip uyuşmazlığı (takibin talik veya iptali), ilamsız icrada ve takibin kesinleşmesinden itibaren sona erme aşamasına dek takibin maddi hukuka uygunluğuna yönelik itiraz sebeplerine mahsustur⁷⁶. Bu açıdan, Kanunda söz konusu sebeplerin takibin kesinleşmesi sonrasında zuhuru halinde "her zaman" icra mahkemesine başvurulabileceği tasrih edilmiş olup; başvuru süresine ilişkin (takibin derdestliği lüzumu dışında) bir kayıtlama söz konusu değildir (İİK m 71/I,II). Bu kurallar Taslak düzeninde (de) muhafaza edilmekle (CİKT m 97/1,3), başvuru süresi bakımından bir değişiklik bulunmamaktadır. Bu takip çaresi kategorisine ilişkin kanunen muayyen yargısal başvuruyla, elinde belge bulunan takip borçlusuna hızlı bir hukuki koruma imkânı tanınmış olup⁷⁷; diğer ahvalde genel hükümlere göre dava yetkisi mahfuz olmakla, söz konusu başvuruya vücut veren usüli hakkın derdestlik sonrasında etkisizleşmesi

⁷⁴ CİKT-Genel Gerekçe, II.

⁷⁵ Bu hususta bakınız yukarıda I.A.3 ve 4.

⁷⁶ Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 405-407.

⁷⁷ N Boran, *İcra Takibinin İptali ve Taliki* (Güncel 2006) 19, 141-142; Çelikoğlu (n 8) 405. Bu takip çaresinin borçluya icra ilişkisinin devamını reddetmeye yönelik usüli inşai hakka dayalı olduğu hususunda ilaveten bakınız Çelikoğlu (n 8) 409-410. Bu yargısal başvuruda verilecek kararın usüli inşai dava mahiyetine sahip oluşu ve usüli inşai davaların da bir (usüli) inşai hakka dayalı olduğu yönünde bakınız E Önen, *İnşai Dava* (Ankara Üniversitesi 1981) 127-dipnot 11, 128.

makuldür. Bu itibarla, başvuru süresi hakkında yeni bir düzenlemeye kanımızca da ihtiyaç yoktur.

c- İcra Davaları Yönünden

Halihazırda icra mahkemesi, çekişmeli yargısal görevleri kapsamında, beş adet takip uyuşmazlığını genel hükümlere göre (sarahaten veya zımnen) karara bağlamaktadır⁷⁸. İcra mahkemesince yargılması genel hükümlere göre yürütülen uyuşmazlıklarda basit yargılama usûlü HMK kuralları dairesinde tam olarak uygulandığından (I.A.2), yargısal hükmün kesin hüküm-kesin delil etkilerini haiz karar hasıl olmakla, söz konusu takip çareleri dar anlamıyla dava mahiyetli olup; icra davası nevindedir⁷⁹. İcra mahkemesinin görev alanındaki bahse konu yargısal başvurular şunlardır-: i)gecikmiş itiraz⁸⁰, ii)tecziye-tazminat, iii)istihkak ve mukabil tasarrufun iptali, iv)ihalenin feshi⁸¹, v)yenimal yokluğu itirazının bertarafı (İİK m 65, 89/IV, 97-99 [228], 134,251/II). Taslakta, iflâs mahkemesi teşkili nedeniyle, bu davalardan çift yönlü (cüzi icra-külli icra) olanlar bakımından yeni görev kuralı ve keza bu veya tercih saikiyle bazı yetki kuralı ve de süre değişiklikleri yer almaktadır. Yargılama usûl-şekil kuralları bakımından dava mahiyetli surette düzenlenmiş olan söz konusu takip çarelerinde görev-yetki ve başvuru süresine ilişkin durum sırasıyla (i-v) aşağıdaki gibidir.

ca- Gecikmiş İtiraz Usûli Talebinde Görev-Yetki ve Başvuru Süresi

Gecikmiş itiraz başvurusunda, görev ve yetkiye ilişkin olarak, cüzi icraya ilişkin ilamsız takipler bakımından, icra mahkemesinin yerine kurulacak olan icra hukuk mahkemesinin görevlendirilmesi dışında bir değişiklik yoktur (CİKT m 94; 117/5, 124/2; 142 [İİK m 65; 147/I,150a; 269d,274]). Külli icrada ilamsız takibe gecikmiş itiraz başvuruları⁸², Taslakta -kambiyo senedine dayalı özel iflâs yoluyla takip yolunun da lağvı nedeniyle- münhasıran genel iflâs

⁷⁸ Çelikoğlu, “İcra Mahkemesi” (n 8) 173-174.

⁷⁹ Çelikoğlu, “İcra Mahkemesi” (n 8) 143-146, 418-419 (ayrıntılı bilgi için bakınız İbid § 4).

⁸⁰ Gecikmiş itiraz yolu hakkında yargılamanın yürütülme şekli tasrih edilmemiştir; keza, kural olarak dosya üzerinden inceleme yöntemi caridir (İİK m 65; CİKT m 94). Bununla birlikte, diğer yargısal itirazlardan farklı olarak yazılı şekle tabi olduğu gibi (İİK m 65/II; CİKT m 94/1), icra (hukuk) mahkemesi bu husustaki usûli talebin incelenip karara bağlanmasında tüm delillere başvurabilmektedir (Akil [n 18] 291 ve orada dipnot 1204-1212’de atıfta bulunulmuş olan ilmi-kazai içtihadlar; Çelikoğlu, “İcra Mahkemesi” [n 8] 260); ezcümle, sınırlı inceleme söz konusu olmamakla, bu usuli talep de zımnen genel hükümlere tabi icra davası sayılır.

⁸¹ İhalenin feshi Kanunda şikâyet yoluyla irtibatlandırılmış olmakla birlikte, bu usûli talep şikâyet yolundan farklı olarak düzenlenmiş olup (İİK m.134); bir görüşe göre icra davası kabilinden bir takip hukuku uyuşmazlığıdır (Çelikoğlu, “İcra Mahkemesi” [n 8] 208-209, 219-220). Bu durum Taslakta da muhafaza olunmuş ve hatta genel hükümlere (HMK’ya) göre yürütüleceği açık hükümle tasrih olunmuştur (CİKT m.257/3). Bu sebeple, ihalenin feshi/iptali başvurusu icra davaları arasında görülmek gerekir (İbid 221-236).

⁸² Külli icrada gecikmiş itiraz kambiyo senedine dayalı özel takip yolu hükümlerinde düzenlenmiş olup (İİK m 173/IV); genel takip yolu bakımından da uygulanmaktadır (İE Postacıoğlu, *İflâs Hukuku İlkeleri* [Kişisel yayım {İstanbul} 1978] 25-dipnot 6’da anılan ilmi-kazai içtihadlar); Akil (n 18) 255.

yoluyla takibe ilişkin olandan ibaret olarak yeniden düzenlenmiştir. Taslak düzeninde, külli icrada yeni hakimli iflas organı teşkiline de (iflâs mahkemesi) bağlı olarak, genel iflâs yoluyla takibe gecikmiş itiraz başvurusunu inceleyip karara bağlama görevi (de) iflâs mahkemesine verilmiştir (CİKT m 277 [m 18/1-2])⁸³.

Yetkili mahkeme hakkında ise, cüzi icradaki versiyon bakımından, Taslakta bir hüküm sevk edilmemiş olup; bu husus çıkarılacak “Teşkilat Kanunu”na tabidir (CİKT m 19). Külli icrada gecikmiş itiraz hakkında Taslakta yer alan yeni hüküm uyarınca iflâs davasına bakacak olan mahkeme yetkilidir (CİKT m 277/2). Cüzi icrada gecikmiş itiraz hakkında yetkili icra hukuk mahkemesinin tayini Taslakla birlikte çıkarılacağı anlaşılan “Teşkilat Kanunu”na bırakılmıştır (CİKT-Gerekçe m 19). Kanımızca söz konusu kuralın bu mahkemenin görev alanındaki takip çaresi türleri (I) temelinde ve gecikmiş itirazın husule geleceği ilamsız takip türlerine şamilen belirlenmesi uygun olur.

Gecikmiş itiraz yoluna başvuru süresi bakımından bir değişiklik mevcut olup; halihazırda engelin kalktığı tarihten itibaren üç günlük (İİK m 65/II) başvuru süresi Taslakta bir haftaya çıkarılmaktadır (CİKT m 94/1). Başvuru dilekçesinde, olağan itirazdakinden farklı olarak, takibe itiraz sebeplerinin maddi hukuka ilişkin olanlar bakımından da tasrihen belirtilmesi gerekmele -inceleme ve araştırma için zamana ihtiyaç duyulabilecek olması karşısında- sürenin bir haftaya çıkarılması kanımızca isabetlidir.

cb- Üçüncü Kişi Aleyhine Ödeme-Teslim Usûli Talebinde Görev-Yetki ve Başvuru Süresi

Taslakta prosedürü de yeniden düzenlenen, üçüncü kişi nezdindeki mahcuz alacak hakkında ödeme-teslim davasında göreve ilişkin sayılabilecek bazı değişiklikler de vardır. Cüzi icraya mahsus bu takip uyumsuzluğunu karara bağlama görevi Taslakla yeniden teşkil olunan icra hukuk mahkemesinin (CİKT m 171/4, 172/3)⁸⁴. İİK'daki muadil uyumsuzluğa ilişkin davada (İİK m 89/IV), mahcuz alacağı ikame eden tazminat talebi katıldığımız görüşe göre bağlı olduğu tecziye talebinin fer'isidir (şahsi hak davası)⁸⁵. Bu itibarla, halihazırda, söz konusu tecziye-tazminat davasında görevli-yetkili icra mahkemesinin tayininde, asli talep olan ceza iddiası belirleyici olup; icra

⁸³ Taslakla ticaret mahkemesinin hakimli İflâs organı vasfı da son bulmakla, bu hususta iflâs mahkemesi görevlendirilmiştir (CİKT m 277). Külli icrada gecikmiş itiraz başvurusunu İflâs davası için (de) yetkili olan borçlunun muamele merkezindeki iflâs mahkemesi (CİKT m 269/3-4) karara bağlayacak olup; bu husustaki yetki kuralı ve vasfında bir değişiklik söz konusu değildir.

⁸⁴ İİK'da açık hükümle düzenlenmiş olmayan “dosya alacağı haczi” hakkında Taslakta özel hüküm sevk olunmuştur (CİKT m 173). Bu durumda, hacze konu alacak muhtemel –müstakbel alacak haczindekinden farklı olarak somut olmakla, kanımızca isabetli olarak mahcuz alacağın devri hükümlerine atıfta bulunulmuş olup (CİKT m 173/4 [207-208]; genel mahkemeler görevli ve yetkilidir.

⁸⁵ Kuru, “İcra-İflâs” (n 23) 481 ve orada dn 98-99 da anılan kazai içtihadlar; Postacıoğlu ve Altay (n 5) 548-553; İ. Ermenek, ‘İcra ve İflâs Kanunu Madde 89/4’e göre Açılan Tazminat Davalarının Hukuki Analizi’ içinde E Hanağası ve M Göksu (eds), *Prof Dr Ejder Yılmaz’a armağan C I-II* (Yetkin 2014) C.I 887, 904 ve 914; Çelikoğlu, “İcra Mahkemesi” (n 8) 175-dipnot 118.

mahkemesi hakimi burada ceza hakimi sıfatıyla görev yapmaktadır (İİK m 338,348). Taslaktaki muadil düzenlemede, usûli talep münhasıran ödeme-teslim konulu olarak formüle edilmekle, tecziye talebi, Taslakla ayrıca teşkil olunacak olan icra ceza mahkemesi görev alanında bir icra suçu kapsamında, müstakil başvuru konusu haline geliyor (CİKT m 518). Dolayısıyla, bu icra davasında görevli mahkeme bakımından nisbi bir değişiklik mevcuttur denilebilir. Taslakla bu yargısal başvuru, halihazır durumdakinden farklı olarak, münhasıran takibin devamına yönelik olmakla, söz konusu görev tefriki isabetlidir.

Taslakta, üçüncü kişi aleyhine ödeme-teslim davası hakkında bir yetki kuralı vazolunmamıştır. Dolayısıyla, yetki tayini çıkarılacak “Teşkilat Kanunu”na bırakılmış olmaktadır (CİKT m 19). Bu açıdan, yapılacak kanunda icra hukuk mahkemesinin yetkisine ilişkin koyulacak (CİKT-Gerekçe m 19) kuralda, kanımızca bu mahkemenin görevli olduğu takip çareleri kategorilerinin gözetilmesi lüzumu temelinde, bu uyumsuzluğa şamil bir düzenleme de yapılmış olacaktır.

Bu icra davası hakkında başvuru süresi bakımından (da) Taslakta bir hüküm sevk edilmemiştir. Halihazırda asıl talep (tecziye) için öngörülen üç aylık süre -Taslakta usûli talep içeriği takiple sınırlanıp tecziye talebinden soyutlanmasına bağlanabileceği üzere- muadil hükümde (CİKT m 171/4) haliyle muhafaza olunmamıştır. Bu açıdan, halihazırdaki durum bakımından -kanımızca tecziye talebinin fer’isi olduğundan imkân dahilinde olmayan⁸⁶- icra mahkemesi nezdinde müstakil bir tazminat talepli başvurunun mümkün olduğu ve bunun zamanaşımı süresi dahilinde olabileceği bazı ilmi-kazai içtihadlarda kabul edilmektedir⁸⁷. Kanımızca, söz konusu içtihadlarda (tazminat konulu müstakil başvuru için) kabul edilen zamanaşımı süresi içinde talep imkânı Taslaktaki muadili bakımından artık savunulamaz⁸⁸. Şöyle ki, Taslaktaki muadil davanın mahiyeti, takip bağlamı maddi tazminat davası olmayıp; maddi hukuka da etkili icra davasıdır⁸⁹. Gerekçede bu açıdan isabetli olarak belirtildiği üzere, mahcuz alacağın takip alacaklısına temlik kararı istihsal olunmayıp; icra dairesine ödeme-teslim hükmü verilecektir⁹⁰. Dolayısıyla, burada üçüncü kişideki mahcuz alacak yerine talep hakkı tanınmış olan tazminatın takip alacaklısı tarafından tahsili zımında zamanaşımı süresi içinde dava yetkisi kullanılmasına imkân yoktur. Bu hususta, piyasası olmayan ihtilafli mahcuz alacağın takip-tahsil yetkisi devri yoluyla dava (takip) yetkisi tanınması talebi bakımından (da) cari olan başvuru

⁸⁶ Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 175-dipnot 118.

⁸⁷ Kuru, “*İcra-İflâs*” (n 23) 484- dipnot 112 ve oradaki kazai içtihadlar.

⁸⁸ Taslak gerekçesinde mevcut düzenleme paralelinde hak düşürücü bir başvuru süresi koyulmadığı belirtilmekle (CİKT-Gerekçe m 171/4), tazminat talebinin ayrı dava konusu yapılabileceği görüşü benimsenmiş gibidir. Bununla birlikte, Taslak düzenlemesi artık takip alacaklısına tazminat ödenmesi değil mahcuz alacağın icra dairesine ödenmesi içerikli olduğundan süre ihtiyacı bakımından durum değişmiştir.

⁸⁹ Halihazırda muadil davadaki tazminat talebi takip bağlamında husule getirilen bir haksız fiil davası iken; Taslak düzenindeki muadili olan ödeme-teslim konulu dava -tazminat değil takibin devamı sadedinde olmakla- artık maddi hukuka da etkili icra davası kategorisinde olacaktır (bakınız yukarıda anabaşlık I altındaki açıklamalar).

⁹⁰ CİKT- Gerekçe m 171/4.

süresi düzenlemesine (CİKT m 208/1 [213/1]) tabiyet (de) söz konusu değildir. Zira, üçüncü kişideki alacak haciz ihbarnamesi kurumuna (ve dolayısıyla buna bağlı ödeme-teslim davasına) ilişkin düzenleme diğerine nazaran özel hükümdür. Dolayısıyla, burada mahcuz alacağın takip-tahsil yetkisinin devri kurallarında da kıyasen tatbika medar kabul edilen (CİKT m 213/1-Son cümle) söz konusu süre düzenlemesinin uygulanması mümkün olmaz. Ezcümle, artık bu usûli talep, mahcuz şey bakımından takibe devam sadedinde üçüncü kişinin itirazının bertarafını mutazammın mahiyet kazandığından, bir süreyle sınırlanmak gerekir. Bu süre, üçüncü kişi asıl takibin dışında olmakla, itirazın iptali davası ikame süresinden (CİKT m 96/1) fazla olmamalıdır. Taslak hükmünde tasrih olunacak söz konusu süre üçüncü kişiye tanınmakta olan iki haftalık ödeme-itiraz süresi hitamından itibaren işlemeye başlayabilecektir.

cc- İstihkak ve Mukabil Tasarruf İptal Usûli Talebinde Görev-Yetki ve Başvuru Süresi

İcra mahkemesinin yargısal görev alanında istihkak davasının cüzi icra versiyonu bakımından Taslağın muadil düzenlemelerinde -her iki türü itibariyle de (üçüncü kişinin ve de alacaklının)- bir görev kuralı değişikliği bulunmayıp (CİKT m 434,439; İİK m 97,99); icra hukuk mahkemesi görevli olacaktır. Üçüncü kişinin istihkak davasında, tasarrufun iptali karşı davası açılabilme imkânı da Taslakta muhafaza edilmiştir (CİKT m 436/5). Bununla birlikte, istihkak davalarının külli icradaki muadili hakkında üçüncü kişinin (İİK m228) bakımından İflâs mahkemesi görevli hale gelmekle, görev kuralı değişikliği vardır (CİKT m 440/3)⁹¹.

Öte yandan, bu takip uyuşmazlığının cüzi icradaki her iki türü bakımından da yetki kuralı değişikliği söz konusudur: Bu yargısal başvurularda takip yeri mahkemesinin yanı sıra davalının yerleşimyeri mahkemesinin (de) yetkili olduğu kabul edilmiştir (CİKT m 434/4, 439/3). Burada, diğer icra davaları bakımından (hatta icra itirazları bakımından da) yetki kuralı koyulmamışken (çıkartılacak "Teşkilat Kanunu'nunda icra hukuk mahkemesinin yetkisine ilişkin yapılacak düzenlemeye bırakılmışken), bu dava bakımından aksi tercihin sebebi belirgin değildir. Bunun ilmi-kazai içtihadlardaki tartışmalı duruma⁹² son vermeye matuf olduğu belirtilebilir⁹³⁻⁹⁴. Kanımızca, söz konusu değişiklik ve buradaki tercih takibe yabancı üçüncü kişiyi zora sokmamaya matuf olmakla isabetlidir.

⁹¹ İİK'nın aksine, masa yararına istihkak prosedürü bakımından, hakimsiz iflâs organının üçüncü kişi aleyhine istihkak davası Taslakta açık hükümlerle düzenlenmiştir (CİKT m 441). Ancak, bu dava genel hükümlerdeki istihkak davası kurallarına (TMK m 683) atıfla düzenlenmiş olup; bu açıdan, durum mevcut Kanun'un zımnî çözümünü paralelinde olmakla, İflâs organının üçüncü kişi aleyhine genel istihkak davası hakkında göreve ilişkin bir değişiklik söz konusu değildir.

⁹² K Aslan, *Hacizde İstihkak Davası* (Turhan 2005) 330-333.

⁹³ CİKT-Gerekçe m.434/4 izahatı. Bu yetki kuralı cüzi icrada alacaklının bakımından cari olduğu Taslak m. 439/3 düzenlemesinde üçüncü kişininkine ilişkin maddelere yapılan atıftan anlaşılabilir; bu husus Gerekçede de açıklanmıştır (CİKT-Gerekçe m 439 izahatı ikinci paragraf).

⁹⁴ Külli icradaki versiyon hakkında (da) üçüncü kişininki bakımından, iflâsa (da) karar vermiş olan borçlunun muamele merkezinin bulunduğu yerdedinin (iflâs

Başvuru süresine gelince, bu husus Taslakta farklı hükümlerle yeniden düzenlenmiştir. Cüzi icrada istihkak davası ikame süresi her iki türü bakımından (üçüncü kişinin ve alacaklının), halihazırda yedi gün iken (İİK m 97/VI; m99) Taslakta bu süre iki haftaya çıkarılmaktadır (CİKT m 434/1; 439/1). Burada, üçüncü kişi lehine istihkak beyanı veya bizzat istihkak iddiasında bulunulması ve takip taraflarının buna itirazları hakkındaki kurallarda esaslı değişiklik yapılmakla⁹⁵, sürenin başlangıç anı da farklılaşmaktadır. Yeniden düzenlenen söz konusu hükümler muvacehesinde, cüzi icrada bu davanın her iki türü itibarıyla, istihkak konusu şeydeki haczin lehine istihkak ileri sürülenin yüzüyle (vicahi) veya yokluğuyla (gıyabi) tesisine göre, dava açma süresi bakımından mebdede değişmektedir. Şöyle ki, i) hacze konu şeyin bihakkın veya bilfarz borçlu elinde haczolunması haliyle, vicahi hacizde istihkak iddiası halinde haciz tarihi; gıyabi hacizde ise, duruma göre şayet borçlu veya temsilcisi istihkak beyanında bulunmuşsa ve bu temsilci huzurdaysa tutanak örneğinin üçüncü kişi adına tebligat kabul yetkilisine ve huzurda yoktuysa da bizzat kendisine tebliğ tarihi, şayet lehine istihkak beyan olunmamış ise de haczi öğrenme tarihi; mebededir (CİKT m 433/2,434/1)⁹⁶; ii) hacze konu şeyin üçüncü kişi elinde haczolunması haliyle de, haczin takip alacaklının yüzüyle cereyanı halinde, haciz tarihi; gıyabında haciz halinde ise, istihkak beyanını veya iddiasını havi tutanağın kendisine tebliği tarihi; mebededir (CİKT m439/1)⁹⁷. Bu meyanda, malın üçüncü kişi elinde mi yoksa borçlunun elinde mi haczolunmuş sayıldığı hususunda anlaşmazlık çıkarsa, Taslak gerekçesinde bu meselenin haline ilişkin olarak, şikâyet başvurusu karara bağlanana dek istihkak dava süresinin duracağı belirtilmektedir (CİKT-Gerekçe m 434/1). Bu hususta Taslakta bir düzenleme bulunmamakla⁹⁸, şayet bir hüküm sevk olunmazsa gerekçedeki yorum yönünde kazai içtihad gerekecektir⁹⁹. Taslak rejiminde istihkak iddiası, artık tek yanlı beyanla değil

mahkemesi) yetkisi tasrih olunmuştur (CİKT m 440/4). Halihazırda mevcut düzenlemede bu hususta görevli olan icra mahkemesinin hangi yerdeki olduğu hususunda açık yetki kuralı bulunmamakla birlikte, burada genel hükümlere yapılmış olan atf (İİK m 228/III) uyarınca, davalının ikametgah yeri olarak borçlunun muamele merkezi yerindeki icra mahkemesi yetkilidir (NM Berkin, *İflâs Hukuku* [İstanbul Üniversitesi 1970] 343-344; ilaveten zımnen aynı yönde Postacıoğlu [n 82] 72). Nitekim, icra mahkemesinin yetkisine ilişkin özel hüküm olan İİK m 4 düzenlemesi şikâyet ve itiraz yargılamalarına mahsus olmakla, icra davası kabilinden takip çarelerine şamil değildir.

⁹⁵ CİKT -Genel Gerekçe II, CİKT-Gerekçe m 434, 438.

⁹⁶ Bu sonuncu ihtimalde nihaen ödeme-paylaştırma zamanı yine üst süredir (CİKT m 434/2).

⁹⁷ CİKT-Gerekçe m 434/1 paragraf üç ve dört.

⁹⁸ Taslak gerekçesinde bu hususta m 195/3 hükmünün dikkate alınacağı belirtilmekle birlikte, 'Hacze ve muhafazaya ilişkin özel durumlar' matlâplı bu maddede söz konusu duruma kıyasen de olsa tatbika elverişli bir kural yoktur.

⁹⁹ Şikâyet takibi durdurmayı bunun için mahkemece karar verilme gerekmesine nazaran (İİK m 22; CİKT m 28), istihkak iddiasına bağlı işlemler meyanında söz konusu dava süresinin de durmaması gerektiği ileri sürülebilir; kaldı ki durdurma istihkaklı malın paraya çevrilmesine engel olursa da istihkak dava süresine şamil olmaz (Aslan [n 92] 269). Esasen, tarafların davacı rolleri farklılığı hacizli şeyde üçüncü kişinin hakkının varlığı hususunun isbatı külfetinin tersine çevrilmesinden ibaret olmakla (Çelikoğlu, "İcra Kararları" [n 54] 218-220, 222-dipnot 382), bu

de mahkeme vasıtasıyla ileri sürülebilecek olmakla¹⁰⁰ hazırlığa ihtiyaç duyulabileceğinden yedi günlük istihkak iddia beyan süresinin mahkeme başvuru süresi olarak iki haftaya çıkarılmış olması kanımızca isabetlidir.

çç- İhâlenin İptali Usûli Talebinde Görev-Yetki ve Başvuru Süresi

İhâlenin feshi/iptali davasında, görev ve yetkiye ilişkin olarak, külli icradaki versiyonunun iflâs mahkemesine bırakılması dışında, Taslakta bir değişiklik söz konusu değildir. Bu takip uyuşmazlığına ilişkin usûli talep hakkında, şikâyet başvurusundan bazı farklı özellikleri¹⁰¹ İİK'ya nazaran açıkça belirtilmiş olmakla birlikte (CİKT m 256/1, 257/3), şikâyet yoluyla irtibatlı düzenleme şekli (de) muhafaza olunmaktadır (CİKT m 255/1). Bu itibarla, şikâyet başvurusuna ilişkin icra hukuk ve iflâs mahkemesinin görev ve yetkisini düzenleyen genel kural(lar) ihâlenin iptali usûli talebine de teşmil olunmuştur (CİKT m 25/1 [255/1; 359/2-3]. Bu minvalde, Taslakta bu usûli talebin cüzi icradaki versiyonu bakımından özel hüküm de sevk edilmiş olup (CİKT m 255/1); külli icradaki muadili de ilgili maddede buraya (cüzi icra) atf yapılarak düzenlenmiştir (CİKT m 359/2)¹⁰².

İhâlenin feshi/iptali usûli talebi şikâyet yoluyla irtibatlı Taslakta muhafaza edilip özel hüküm de sevk edilmiş olmamakla, bu yargısal başvuru hakkında cebri satış işlemi tesis eden icra-iflâs dairesinin bağlı olduğu icra hukuk ve iflâs mahkemeleri görevli ve yetkili olacaktır (İİK m 4/I; CİKT m 25/1 [255/1]). Bu meyanda, yetki konusunda, istinabeli cebri satış meyanında özel bir bağlama kuralı da içeren mevcut Kanundaki düzenleme (İİK m 360) paralelinde olarak, Taslakta da yer almaktadır (CİKT m.25/2). Söz konusu görev ve yetki kuralları, şikâyetten farklı özellikler taşısa da, bu uyuşmazlığın takip-tasfiye bağlamında husule gelmesi karşısında, burada uyuşmazlık konusuna yakınlık zımında doğrudanlık mülahazasının dikkate alınması nedeniyle, isabetsiz değildir¹⁰³.

hususun inceleneceği tahkikat aşamasına dek kararın verilmesi halinde davaya aksettirilmesi imkân dahilinde olabilir (Aslan [n 92] 269 - dipnot 154). Bununla birlikte, şikâyetten verilen karar kanun yolunda iptali halinde istihkak davasının yeniden görülmesi gerekeceğinden (HMK m 375/1), bu çözüm takip ekonomisi hilafına olmakla duruma uygun düşmemektedir.

¹⁰⁰ CİKT-Gerekçe m 431/1 (Gerekçe'de, istihkak iddiasının Alman hukuk düzeni paralelinde dava yoluyla ileri sürülmesi esasının benimsendiği belirtilmektedir).

¹⁰¹ İİK düzeninde ihâlenin feshi başvurusunun, hüküm etkilerinin salt şekli hukuk alanıyla sınırlı kalmamasına da yol açan, şikâyetten farkları ve hüküm etkisi hakkında bakınız Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 210-220 ve 237-245. İhâlenin feshi/iptali başvurusunun mahiyet itibarıyla şikâyet olduğu şeklinde aksi yönde bakınız R Arslan, *İcra İflas Hukukunda İhale ve İhâlenin Feshi* (Ankara Üniversitesi 1984) 73, 158; şikâyetin özel bir türü olduğu yönünde ilaveten bakınız Ö Çon, *İhâlenin Feshi: İcra ve İflâs Kanunu Madde 134* (Yetkin 2021) 18-19.

¹⁰² Külli icradaki versiyon bakımından cüzi icraya yapılan atıftan (CİKT m 359/2), iflâs mahkemesine yorum yoluyla görev çıkarılması doğrudan değil de, atf yapılan hükümde (CİKT m 255/1) şikâyet yoluna ilişkin genel kurala (CİKT m 25/1) zımnen yapılmış bulunan dolaylı olarak mümkün olabilmektedir.

¹⁰³ Görev kuralları, genellikle, uyuşmazlığın hukuki mahiyeti (maddi kriter) ve tarafların kimliği (şahsi kriter) ve de her ikisiyle (karma kriter) belirlenmekle birlikte

Öte yandan, Taslakta pazarlık suretiyle cebri satışa muhalefet yolu bakımından bir yenilik söz konusudur. Şöyle ki, İİK'da pazarlık suretiyle ihale işlemine muhalefet hakkında açık hüküm bulunmamakla başvurulacak çare tartışmalıydı¹⁰⁴. Bu husus, Taslakta, açık artırma suretiyle satışın feshi/iptali gibi “mehaz İsviçre İİK” (SchKG Art 132a/1,143a) paralelinde şikâyet yoluyla irtibatlandırılmakla¹⁰⁵, icra hukuk ve iflâs mahkemesi görev alanına sokulmuştur (CİKT m 245/4; 361/4). Bu davalarda söz konusu mahkemelerin yer itibariyle yetkisi de, açık artırma ihalesinin iptalindekiyle aynıdır. Bu uyuşmazlık da takip-tasfiye (cüzi icra-küllü icra) bağlamında husule gelmekle, söz konusu görev ve yetki kuralları da kanımızca isabetlidir.

Taslakta, ihâlenin iptali usûli talebi başvuru süresi bakımından temelde bir değişiklik yoktur. Olağan başvuru itibariyle gün esaslı süre (yedi gün) hafta esaslı süre (bir hafta) haline getirilmekle durum mevcut Kanundaki düzenleme (İİK m 134) paralelindedir. Keza, olağanüstü başvuru itibariyle cari olan bir senelik süre de bu husustaki tabirin ‘yıl’ olarak değiştirilmesi dışında aynıdır (CİKT m 255/1,3; 134/II,X). Şikâyet başvurusuyla ilişkilendirilmiş olmakla birlikte, bu usûli talep Taslakta yargılaması genel hükümlere tabi kılındığı üzere (CİKT m 257/3) medeni usul hukuku anlamında dava özellikleri taşımaktadır¹⁰⁶, kanımızca dava hazırlığı için bu süre yetersiz olup iki haftaya çıkarılmalıdır. İİK'da 7343 sayılı Kanunla (Kabul Tarihi: 24.11.2021) yapılan tadil kapsamında ilgili maddede (İİK m 134/III-IV) dava hakkının kötüye kullanılmasını caydıracak önlem sadedindeki hükümler Taslakta da muhafaza edilmiş olması (CİKT m 256), başvuru süresi uzatıldığında takibin yersiz geciktirilmemesi bakımından yeterlidir.

cd- Yenimal Yokluğu İtirazının Bertarafı Usûli Talebinde Görev-Yetki ve Başvuru Süresi

Yenimal yokluğu itirazının bertarafı usûli talebi (İİK m 251/II) hakkında Taslakta bir görev kuralı değişikliği söz konusudur. Şöyle ki, bakiye iflâs alacağı talebiyle eski müflis borçlu aleyhine başlatılan ilamsız takipte, borçluya

(Aslan [n 57] 325-326, 466, 470), genel yetki sınırlama esasları da dikkate alınmaktadır (ibid 317-322).

¹⁰⁴ Borçlunun alacaklı yararına hukuken elkoyulmuş malvarlığı aktif unsuru hakkında icra organınca kendisine kanunen tanınmış olan tasarruf (ve dolayısıyla taahhüt işlemi) yetkisi kullanılarak yapılan paraya çevirme olmakla, ‘pazarlık suretiyle satış’ da bir cebri satış işlemidir (Arslan [n 101] 63; S Özümücü, *Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış* [Vedat 2005] 77). Bununla birlikte, bu işlem ve muhalefet yolu hakkında Kanunda yeterli ve açık hüküm bulunmamakla, işlemin cebri satış mahiyetine binaen burada da icra mahkemesinin görevli olduğu ileri sürülmüş ise de (Arslan [n 101] 63), kanımızca görev hakkında yorum yoluyla icra mahkemesi lehine hüküm çıkarılmayacağından pazarlık suretiyle satış ihalesinin iptali halihazırda -İdare'nin pazarlık usûlü tasfiye satımı bakımından da kabul edildiği üzere- genel hükümler uyarınca genel mahkeme görev alanındadır (Çelikoğlu, “*İcra Kararları*” [n 54] 125-dipnot 261, 174-dipnot 146, 238-dipnot 454).

¹⁰⁵ CİKT-Gerekçe m 245/4. Bu usulde işlem aleniyeti resmi açık artırma ihalesindeki kadar doğrudan olmamakla mülkiyetin geçişi rızai satıştaki gibi taşınır bakımdan teslim ve taşınmazlarda tescil esasına bağlı bırakılmıştır (CİKT m 1245/4, 361/1-2; TBK [Türk Borçlar Kanunu {Kanun Numarası: 6098; Kabul Tarihi:11.01.2011; RG 04.02.2011/27836}] m 279 ve TMK m 705, 763/1).

¹⁰⁶ Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 208-209, 219-220.

tanınan yenimal yokluğu itirazı imkânına karşı takip alacaklısı lehine bu hukuki koruma aracı hali hazırda icra mahkemesi görev alanındadır. İcra mahkemesinin yargısal görevleri Taslakla yeniden teşkil olunacak olan icra hukuk mahkemesine aktarılmaktayken, bu usûlî talep Taslakta iflâs mahkemesinin görev alanına sokulmuştur (CİKT m 369/1).

Yukarıda belirtilen görev kuralı değişikliği, Taslak gerekçesinde örtülü olarak buna da işaret sayılabilecek surette belirtildiği üzere¹⁰⁷, bu husustaki davaya konu itirazın bakiye iflâs alacaklısının takibine münhasır olmasına bağlanabilir. İflâs mahkemesinin bu dava öncesindeki iflâs kararı için görevli mahkeme olması ve uzmanlık kesbiyle müflisin iflâsa esas malvarlığı hakkında bilgi-belge tetkikine vukfiyeti bu davaya bakmakla da görevlendirilmesi için tercih sebebi teşkil eder. Ezcümle, iflâs mahkemesinin, borçlunun yeni alacaklıların tatminini aşar miktarda (İİK m184/I) eski alacaklının yararlanabileceği yenimal iktisabı tesbitinde, isabet kaydetmesi icra hukuk mahkemesine nazaran kuvvetle muhtemeldir. Bu itirazın diğer sebebi bir itirazla birlikte (örneğin borca itiraz) husule gelmesi¹⁰⁸ halinde, itirazın bertarafı için -Taslak düzeninde itirazın kaldırılması yolu lağvolunduğundan- genel mahkemede itirazın iptali yoluna gidilecektir (CİKT m 96). Böyle bir durumda, farklı görev kuralları nedeniyle, iki ayrı itiraz sebebinin aynı mahkemede birlikte incelenmesi mümkün olmayacaktır. Taslakta, iflâs mahkemesi lehine görev kuralı koyulması sonraki takibin iflâs yoluyla başlatılması bakımından da bir tercih sebebi sayılabilirdi. Ama, bakiye alacağın iflâs yoluyla takip olunması borçlunun ikinci iflâsının açılmasını tazammunen eski alacaklı için anlamlı olmayacağından, kanımızca sonraki takip haciz yoluyla yapılmak gerekmele¹⁰⁹, bu mülhaza varid sayılmaz. Sonraki takibin haciz yoluyla yapılmaklığı haliyle (de), iflâs mahkemesi lehine görev kuralı tercihi temelsiz ve işleriksiz değildir. Şöyle ki, müçtemi itiraz halinde, yenimal yokluğu itirazı öncelikli olduğundan, mevcut durumda da ihtimal dahilinde olduğu üzere¹¹⁰, itirazın iptali davası (da) açılıp bedletici mesele yapılacaktır. Diğer itiraz sebeplerinin yenimal yokluğu itirazıyla birlikte incelenmesi icra mahkemesi bakımından da imkân dahilinde olmadığından¹¹¹, icra (hukuk) mahkemesi lehine görev kuralı koyulması

¹⁰⁷ CİKT-Gerekçe m 369.

¹⁰⁸ S Öztekin, *İcra ve İflâs Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası* (Alfa 1996) 128-129; Kuru, *“İcra-İflâs”* (n 23) 1368; Çelikoğlu, *“İcra Mahkemesi”* (n 8) 270. Bu durumda, icra mahkemesi nezdinde kümülatif dava yığılmasında aynı yargı çeşidi şartının yargılama usûlü ortaklığına şamil olması görüş açısından taleplerin tefrik lüzumu ve aksi yönde görüşler hakkında, Çelikoğlu, *“İcra Mahkemesi”* (n 8) 270 ve orada dipnot 576-578’de anılan ilmi içtihadlar.

¹⁰⁹ Çelikoğlu, *“İcra Mahkemesi”* (n 8) 265-dipnot 556.

¹¹⁰ Öztekin (n 108) 129; Çelikoğlu, *“İcra Mahkemesi”* (n 8) 270-271.

¹¹¹ Hali hazırdaki durum bakımından, diğer itiraz sebeplerinin yenimal yokluğu itirazıyla birlikte ileri sürülmüş olması durumunda (müçtemi itirazda), itirazın kaldırılması yolu bunların hepsine şamilen birlikte kullanılamaz; zira, diğer itirazlar için itirazın kaldırılması basit usûlün kısa versiyonuna tabi iken, yenimal yokluğu itirazının bertarafı tipik basit usule (genel hükümlere) tabi olmakla, bağlantılı da olsa iki ayrı usûlî talebin birlikte ileri sürülmesi söz konusu olup; bu durumda, dava yığılmasında usul birliği şartı (U Bulut, *Medeni Usul Hukukunda Davaların Yığılması* [Adalet 2017] 232, 238-239) tahakkuk etmemektedir (Çelikoğlu, *“İcra Mahkemesi”* [n 8

tercihe şayan olmaz. Dolayısıyla, Taslakta itirazın kaldırılması yolunun muhafazası yönünde bir değişiklik gündeme gelirse, kanımızca bu takdirde de (yenimal yokluğu itirazının bertarafı için) iflâs mahkemesi tercihi muhafaza olunmalıdır Zira, yukarıda belirttiğimiz tercih sebepleri temelsiz olmayıp; müçtemi itiraz ihtimali de düşüktür.

Yenimal yokluğu itirazının bertarafı usûli talebi hakkında yer itibariyle yetkili mahkemenin tayini bakımından, İİK'dan farklı olarak, özel bir hüküm sevk olunmakta olup; Taslakta, bu takip uyuşmazlığı hakkında (da) itirazın yöneldiği takibin başlatıldığı yerdeki iflâs mahkemesinin yetkisi kabul edilmiştir (CİKT m 369/1-Son cümle). Mevcut durumda, Kanunda yenimal yokluğu itirazının bertarafı usûli talebinde görevli icra mahkemesinin hangi yerdeki olduğu tasrih edilmemiştir. Bununla birlikte, takibe itiraz uyuşmazlıklarında takip dairesinin bağlı bulunduğu icra mahkemesinin yetkili olmasına (İİK m 4/I) bağlanabilecek surette, bu uyuşmazlığın takip yeri icra mahkemesince karara bağlanacağı kabul edilmektedir¹¹². Burada yargılamanın genel hükümlere göre yürütülecek olmasına nazaran (İİK m 251/II-Üçüncü cümle) bu takip çaresinin icra itirazı değil de icra davası mahiyeti dikkate alındığında, halihazırda ilmi içtihadlarda kabul edilen söz konusu yetki tayini yaklaşımının, İİK m 4/II hükmüne dayalı olmadığı belirtilebilir. Yetki kuralları, tabii hakim ilkesiyle (AY m 142) ilişkisi¹¹³ nedeniyle, dar yoruma tabi olmakla kanımızca kıyasen tatbika da elverişli olmayıp kanuni dayanak gerektirmektedir (HMK m5 *zımnen*). Bu itibarla, Taslakta bu husustaki açık hüküm sevki gereklidir. Bu yargısal başvuruda, davalı mevkiinde gerçek kişi müflis (eski) borçlu bulunur; burada verilecek karar bakımından tesbiti gereken önmele olan “yenimal iktisabı”nın onun (müflis) sonraki yeni ticari faaliyetiyle bağlantısı¹¹⁴ vardır. Bu açıdan, takip yerindeki iflâs mahkemesi lehine yetki kuralının isabeti, uyuşmazlık konusuna yakınlık mülahazasıyla, söz konusu takip yerinin borçlunun yeni muamele merkezi (ticaret sicil adresi) olmasına bağlıdır.

Başvuru süresine gelince, ne İİK'da ne de Taslağın ilgili madde hükmünde bu hususta bir düzenleme vardır. Bununla birlikte, bu davanın itirazı müteakip altı aylık süre dahilinde açılmış olması gerektiği kabul edilebilir. Şöyle ki, Taslak düzeninde itirazın bertarafı için münhasıran itirazın iptali yoluna başvurulması gerekir ki, bundaki başvuru süresi altı aydır. Gerçi, yenimal yokluğu itirazının bertarafı davasının mahiyeti itirazın iptali

] 270-dipnot 578 ve 579). Bu itibarla, müçtemi itiraz üzerine itirazın kaldırılması yoluna müçteminin başvurulduğunda talepler tefrik olunarak, öncelikle yenimal yokluğu itirazının kaldırılması incelenmek üzere diğer usûli talep mahkemesince bekletici mesele kararı verilir; yenimal tesbit olunamaması halinde bu davanın (yenimal yokluğu itirazının bertarafı usûli talebi) reddi üzerine, diğer itirazların kaldırılması talebi güncel hukuki yarar yokluğu nedeniyle reddolunacaktır (ibid 275).

¹¹² Özetek (n 108)128. İİK m.251/II hükmündeki icra mahkemesi lehine yapılan görev düzenlemesi 538 sayılı Kanunla yapılan değişiklik ürünü olup; Gerekeç'de takipte çabukluk temini için diğer takip itirazları paralelinde düzenleme yapıldığı belirtilmektedir (S Akyazan, *İİK'daki Yeni ve Değişik Hükümler Üzerinde İnceleme ve Açıklamalar* [Kişisel 1965] 149-dipnot 255).

¹¹³ Karademir Aydemir (n 68) 37-40.

¹¹⁴ Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 264 ve orada dipnot 550'de anılan ilmi içtihadlar.

davasıyla aynı değildir¹¹⁵. Bununla birlikte, Taslak düzenlemesinde, takip alacaklısının ‘takibin devamına karar verilmesi için’ mahkemeye başvuracağı belirtilmiş olup; hükmün bu açık lafzıyla, burada mahiyet değil de davanın işlevine vurgu yapılmış olması dikkate alınmalıdır. Hukuk düzenimizde, borçlunun yenimal yokluğu itirazı hakkına karşı, takip alacaklısı da (söz konusu itirazın sebebe bağlılığı nedeniyle varit olmaksızın sebepsiz kullanılması durumunda) yenimal mevcudiyetini ve takibin devamı lüzumunu belirletme sadedinde bir usûli hakka sahiptir¹¹⁶. Hakkın bizatihi doğumu veya varlığının süreye bağlı olduğu hallerdekinden farklı olarak, var olan bir haktan yararlanılması zımında hakkın korunması (da) süreye bağlanabilir¹¹⁷. Bu sonuncu durum bakımından, hukuk güvenliği söz konusu hakkın kanuni süre içinde kullanılmasını gerektirmekte olup; bu gerek, dava konusuna ilişkin özel dava şartı teşkil etmektedir¹¹⁸. Bu itibarla, başvuru sürelerinin adalete erişimle ilişkisi ve hukuki belirlilik-öngörülebilirlik bakımından açık hükümlerle düzenlenmesi gerekmele, Taslak madde hükmünde başvuru süresi tasrih olunmalıdır. Kanımızca bu süre bu itirazın diğer sebeplerle müçtemi dermeyanında başvurulacak olan itirazın iptali davası paralelinde altı ay olarak belirlenebilir¹¹⁹.

ce- Takibin İptali ve İcranın Geri Bırakılması Usûli Talebi

Nihayet, burada son olarak zikrolunacak olan bir takip uyuşmazlığı da icranın geri bırakılmasıdır (İİK m 33,149a [CİKT m 61,121]). İlamlı icraya ilişkin bir takip çaresi olan icranın geri bırakılması başvurusu Taslakta ‘takibin iptali ve icranın geri bırakılması’ adıyla yeniden düzenlenmiş ve yargılaması genel hükümlere tabi kılınarak usûli rejimi de değiştirilmiştir (CİKT m 61/3, 121/3). Böylece, artık bu usûli talep de icra davası mahiyetli takip çaresi kategorisine dahil olmaktadır.

¹¹⁵ Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 271-272. Bu davanın müsbet tesbit davası mahiyeti de (Önen [n 77] 126- dipnot 8; Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” [n 8] 274), onun itirazın iptali olmadığını göstermektedir. Nitekim, Taslak madde gerekçesinde de “itirazın giderilmesi davası” tabiri kullanılmakla (CİKT-Gereğe m 369/2 son cümle), kanımızca Komisyon tarafından da bu davanın itirazın iptali davası olmadığı kabul edilmektedir.

¹¹⁶ Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 253-254, 267-dipnot 570, 273, 274 - dipnot 591.

¹¹⁷ M Erdem, *Özel Hukukta Zamanaşımı* (Onikilevha 2010) 26, 27 - dipnot 107-108 ve 31-dipnot 130; V Peksöz, “Hak Düşürücü Sürelerin Dava Şartı Olarak Nitelendirilme(me)si” 2024 (1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 101-126, 104 ve 105.

¹¹⁸ Peksöz (n 117) 108 (Peksöz bu duruma icra ve iflâs hukukunda itirazın iptali, sıra sıralama itiraz davası, borçtan kurtulma davası ve tasarrufun iptali davası başvuru sürelerini örnek gösteriyor; ibid 114).

¹¹⁹ Mehaz “İsviçre İİK”da yenimal yokluğu itirazı dava yoluyla ileri sürülebilip (SchKG Art 265a/1), itiraz hakkının teyidi kısa yargılama usûlüne tabi olmakla (SZPO Art 251/d), verilen karara karşı taraflar olağan veya seri (basitleştirilmiş) usûle göre karara bağlanacak olan surette yirmi günlük süre içinde (alacaklı taraf müsbet tesbit ve borçlu taraf menfi tesbit) dava açabilmektedir (SchKG Art 265a/4). Bu hususta, ayrıntılı bilgi için bakınız Yıldırım ve Deren-Yıldırım (n 5) 605; Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” (n 8) 266-267.

İlamlı takibe ilişkin bu icra davası hakkındaki görev-yetki kuralı ve başvuru süresi bakımından durum şudur.

Halihazırda icra mahkemesince karara bağlanan icranın geri bırakılması uyuşmazlığı, Taslakla icra mahkemesi ikiye bölünerek yeni teşkil olunan icra hukuk mahkemesi görev alanında kalmakla, bu yargısal başvuruda görev kuralı bakımından köklü bir değişiklik yoktur.

Yetki hususuna gelince, Taslakta icra hukuk mahkemesinin yer itibariyle yetkisi bakımından, halihazırda icra mahkemesininki gibi, bir çerçeve yetki kuralı (İİK m 4) şikâyet yolundaki (CİKT m.25/1) dışında sevk olunmadığından, ‘takibin iptali veya icranın geri bırakılması’ usûli talebi hakkında (da) bir yetki kuralı yoktur. Taslakla yeniden düzenlenen hakimli icra-iflâs organlarına yönelik bir “Teşkilat Kanunu” çıkarılacak olup; faaliyet düzeni meyanında, icra hukuk mahkemesinin görev alanında Taslakta hakkında hüküm sevk olunmayan uyuşmazlıklara ilişkin yer itibariyle yetki kuralları bu mevzuatta yer alacaktır (CİKT m 19). Dolayısıyla, takibin iptali veya icranın geri bırakılması davasında yetkili icra hukuk mahkemesi, söz konusu “Teşkilat Kanunu” hükümleri muvacehesinde belirlenebilecektir. Aksi halde, HMK’daki genel hükümler meyanında, genel ve özel yetki kuralları belirleyicidir. Kanımızca, takip çarelerine ilişkin yargısal başvuruların yetki kuralları yönüyle de özel hükümle düzenlenmesi uygun olur. Bu açıdan, Taslakta şikâyet dışında hakkında hüküm bulunmayan takip çareleri meyanında, bu icra davasına sari bir yetki kuralının söz konusu özel “Teşkilat Kanunu”nda yer alması kuvvetle muhtemeldir.

Başvuru süresi bakımından da durum şöyledir. İcranın geri bırakılması usûli talebi, ilamlı icrada da takibin kesinleşmesi aşamasına işaretten, icra emrinin tebliği öncesindeki sebepler ve sonrasındaki sebepler ayırımına dayalı olarak iki türlü olup (İİK m 33/I; 33/II); bidayeten ve bilahiren geri bırakma tabirleriyle ifade edilebilecek olan¹²⁰ bu ayırım Taslakta da muhafaza edilmiştir (CİKT m 61/1). İcranın bidayeten geri bırakılması usûli talebine ilişkin başvuru süresinde bir değişiklik söz konusudur: Halihazırda gün esaslı olarak (yedi gün) düzenlenmiş olan mevcut Kanundaki başvuru süresi hafta esaslı hale getirilip iki haftaya çıkarılmaktadır. Burada artık genel hükümlere göre karara bağlanacak bir usûli talep söz konusu olmakla, bilhassa ikame edilecek delillerin kapsamı ve dolayısıyla da verilecek kararın yargısal hüküm etkisi genişleyecektir. Bu itibarla, dava ikamesi dikkatli bir hazırlık gerektirip bunun için de zamana ihtiyaç duyulabileceğinden sürenin bir kat artırılması isabetsiz değildir. İcranın bilahiren geri bırakılması usûli talebi bakımından ise, bir başvuru süresi zikredilmeksizin ‘her zaman’ başvurulabileceği belirtilmekle birlikte, bu hususta (da) sebebe göre (imhal için) mehil hitamına ve takibin hitamına dek (itfa veya zamanaşımı için) şeklinde bir örtülü üst süreden bahsetmek mümkündür¹²¹. Taslakta, bilahiren icranın geri bırakılması usûli talebi bakımından cari olan söz konusu örtülü üst süre itibariyle bir değişiklik yoktur. Bu süre içinde dava açılmadığında icra geri bırakılmayıp tamamlanacaktır. Bu durumda takibin maddi hukuka aykırı sonuçlandırılması muhtemeldir. Ancak, böyle bir durumda, takip borçlusu istirdat davası açabilir (CİKT m 100). Dolayısıyla, bu takip çaresinin ikinci

¹²⁰ Çelikoğlu, “İcra Mahkemesi” (n 8) 377-378.

¹²¹ İbid 382 ve orada dipnot 1019’da anılan ilmi içtihadlar.

versiyonu bakımından başvuru süresine ilişkin bir değişiklik yapılmasına ihtiyaç bulunmamaktadır.

B- DİĞER MAHKEMELERİN GÖREV ALANINDAKİ TAKİP ÇARELERİNDE GÖREV-YETKİ VE BAŞVURU SÜRESİNE İLİŞKİN YENİ DÜZENLEMELER

Yukarıda (I.B) değinilmiş olduğu üzere, hukuk düzenimizde halihazırda icra mahkemesinin dışında genel veya ihtisas mahkemelerinin görevli olduğu icra davası mahiyetli takip çareleri mevcut olup; başlıcaları itibariyle bunların sayısı altı adete irca olunabilir (itirazın iptali, borçtan kurtulma, menfi tesbit – istirdat, hacze imtiyazlı iştirak, sıra cetveline itiraz, tasarrufun iptali). Söz konusu icra davalarından sıra cetveline itiraz ve tasarrufun iptali bakımından külli icradaki versiyonları da düzenlenmiş olup (İİK m235/I; 277/bent 2); diğerleri cüzi icraya mahsustur. İİK'da düzenlenen söz konusu icra davalarında görevli mahkeme, sıra cetveline itirazın külli icradaki versiyonu haricinde (İİK m 235/I), tümü bakımından genel hükümlere atıf yoluyla zımnen tasrih olunmuştur (İİK m 67/I, 69/II, 72/I-II, 101/II,142/I,281/I). Bu itibarla, bu davalarda görevli diğer mahkemenin hangisi olduğu HMK'nın görev kurallarına göre belirlidir. HMK görev kuralları uyarınca, söz konusu icra davalarına sebebiyet veren uyuşmazlık, şayet sulh hukuk veya bir ihtisas mahkemesinin görev alanındaki hukuki ilişkiden kaynaklı değilse asliye hukuk mahkemesi; aksi halde, ilgili ihtisas mahkemesi veya sulh hukuk mahkemesi görevlidir (HMK m 2,4). Bu hususta, halihazırdaki tek istisna olarak, sıra cetveline itiraz davasının külli icradaki versiyonunda, görevli mahkeme (ticaret mahkemesi) İİK'da tasrih olunmuş olup; bu düzenleme söz konusu mahkemenin hukuk düzenimizde hakimli asli iflâs organı olmasına bağlanabilir (İİK m 235/I).

Taslakta ilamsız takibe itirazın kaldırılması yolları lağvolunmakla, itirazın geçici kaldırılması kararına bağlı olarak açılabilen borçtan kurtulma davası muhafaza olunmamıştır; dolayısıyla diğer mahkemelerin görevli olduğu icra davaları bundan gayrisi olarak beş adete irca olunabilecek şekilde muhafaza edilmiş olmaktadır (itirazın iptali, menfi tesbit-istirdat, hacze imtiyazlı iştirak, sıra cetveline itiraz, tasarrufun iptali).

Taslak düzeninde söz konusu icra davalarında görevli mahkeme hakkında nisbi bir değişiklik mevcuttur. Bu hususta sıra cetveline itiraz (cüzi icradakine mahsusen) ve tasarrufun iptali (külli icradakine de şamilen) davalarında asliye hukuk mahkemesi lehine özel hüküm sevk olunmuş olup (CİKT m 260/1; 448/1); diğerleri (itirazın iptali, menfi tesbit-istirdat, hacze imtiyazlı iştirak) genel hükümlere bırakılmakla, HMK'nın görev kurallarına tabi kılındığından üçü bakımından bir değişiklik bulunmamaktadır (CİKT m 96/1-2; 98/1-2 ve 100/1; 199/IV). Hakkında özel hüküm sevk olunan sıra cetveline itiraz ve tasarrufun iptali davalarında, artık ihtisas mahkemesine görev düşmeyecektir; ilkinin külli icradaki versiyonu bakımından ise halihazırdaki hakimli iflâs organının (ticaret mahkemesi) yerini alacak olan iflâs mahkemesi görevlendirilmiştir (CİKT m 350/1). Cüzi icrada söz konusu icra davalarına ilişkin görev kuralındaki ihtisas mahkemeleri aleyhine sınırlamanın sebebi, bu iki davanın her biri bakımından kısmen farklıdır. Sıra cetveline itiraz davasındaki bakımından değişikliğin sebebi Taslak Gerekeçesi'nde, 'bu hususta çıkabilecek ayrılıklar ve tartışmaların önlenmesi'

olarak belirtilmektedir¹²². Kanımızca, bu gerekçe yeterli değildir; zira, Taslakta icra hukuk mahkemesi kararlarına karşı kanun yolu rejimi temelinde HMK'ya tabi kılınmış olmakla (CİKT m 32,33) uygulamada yeknesaklık sağlanması mümkündür¹²³. Diğer icra davası mahiyetli takip çaresi olan tasarrufun iptali davası bakımından ise, görevli mahkeme değişikliğinin sebebi, bu davanın külli icraya da şamil ortak hükümlerle düzenlenmiş olması (CİKT m 444/1-a,b) ve bu açıdan da konu hakkında (iflâs mahkemesinde) asliye hukuk mahkemesinin tercihe şayan bulunmasıdır (CİKT-Gerekçe m 448/1). Söz konusu davanın İİK'da düzenlenmiş bir maddi hukuk hakkına dayalı olması¹²⁴ nedeniyle, koşul unsur olan iptal sebeplerinin iflâs mahkemesinin uzmanlık alanı dışında kalması karşısında bu tercih isabetlidir. Öte yandan, kanımızca - bu istisna (tasarrufun iptali) dışında- diğer mahkemelerin görevli olduğu icra davalarının icra (hukuk) mahkemesine görev alanına sokulması uygun olur. Taslak rejiminde icra ceza mahkemesi ve iflâs mahkemesi teşkili karşısında, icra hukuk mahkemesinin işyükü buna elverecektir. İcra (hukuk) mahkemesi sıklıkla maddi hukukla temas halinde olmalarından sadıren uzmanlıkları şekli hukukla sınırlı sayılmaz; kaldı ki, diğer mahkemelerin görev alanındaki icra davaları takip bağlamı olmakla ihtiva ettikleri maddi hukuk meseleleri icra hakimlerine yabancı değildir. Bu itibarla, bu mahkeme hakimlerinin kesbettiği uzmanlıkla, cüzi icrada yargısal denetim ve müdahale ihtiyacına ilişkin takip çarelerinin kural olarak bu mahkemede toplanması hukuki belirlilik-öngörülebilirlik ve görev uyumsuzlukları nedeniyle uzayan yargılamanın takibe sirayetine yol açılmaması bakımından da yararlı olacaktır¹²⁵.

İcra davası mahiyetli söz konusu usûli talepler hakkında yer itibarıyla yetkili mahkeme tayinine ilişkin olarak, halihazırda (İİK'da) menfi tesbit-istirdat davalarında, takibin başlatıldığı yerdeki mahkemenin de yetkisi tasrih edilmiş olup; sıra cetveline itiraz davasında (cüzi icradaki) ise takibin icra edildiği icra dairesinin bulunduğu yerdeki (külli icradakinde iflâs yerindeki) mahkemenin yetkisi kabul edilmiştir (İİK m 72/Son fık; 142/1-İlk yarım cümle). Diğerleri bakımından, İİK'da bir özel hüküm yoktur. Dolayısıyla, söz konusu icra davalarından itirazın iptali ve hacze imtiyazlı iştirak ve de

¹²² CİKT-Gerekçe m 260/1.

¹²³ Doktrinde, cüzi icra sıra cetveline itiraz davasında uyumsuzluk sebebi alacak hakkında muvazaa iddiası haricinde (miktar-kapsam muhalefeti) kaynaklandığı hukuki ilişki temelinde ilgili ihtisas mahkemesinin ve muvazaa iddiası halinde genel mahkemenin görevli olması gerektiği savunulmaktadır (N Meriç, *Türk-İsviçre Hukuklarında Paylaşım Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları* [Yetkin 2015]) 176-179).

¹²⁴ Çelikoğlu, "İcra Mahkemesi" (n 8) 202-206. Mehaş İsviçre hukuk düzeninde de, borçlar hukuku mahiyetli bir hak görüşünün kabul edildiği ve hukuk düzenimizde de borçlar hukukuna ilişkin İİK'dan doğan bir hak olduğu yönünde, A Köroğlu, *Tasarrufun İptali Davasında Nakden Tazmini* (Yetkin 2022) 40-dipnot 159 ve 48-dipnot 209'da anılan ilmi içtihadlar.

¹²⁵ Tasarrufun iptali davası önerdiğimiz görev kuralı bakımından istisnanın istinasını teşkil etmektedir. Tasarrufun iptalinin üçüncü kişinin istihkak davasında karşı dava olarak icra mahkemesinden istenmesi (İİK m 97/XVII) Taslakta da muhafaza edilmiş ve defî imkânı da tasrih olunmuştur (CİKT m 436/5). Kanımızca, önerdiğimiz görev kuralı bakımından, söz konusu defî imkânı muhafaza olunup; mukabil dava imkânı Taslaktan çıkarılmalıdır.

tasarrufun iptali bakımından tümüyle; menfi tesbit-istirdat ve sıra cetveline itiraz bakımından da özel hükümlerle sınırlanmış olmayan hallerde ilaveten; HMK genel hükümleri meyanındaki yetki kuralları tatbika medardır.

Taslağın diğer mahkemelerin görev alanındaki icra davalarını düzenleyen maddelerinde yer itibariyle yetkili mahkeme tayinine ilişkin kurallarda bazı değişiklikler yapılmaktadır. İtirazın iptali davası bakımından, takibin başlatıldığı icra dairesinin bulunduğu mahkemenin de yetkili olduğu (CİKT m 96/2) belirtilmekle, nisbi bir değişiklik söz konusudur. Menfi tesbit-istirdat davalarında yetkili mahkeme tayini İİK'daki gibidir (CİKT m 101/2). Hacze imtiyazlı iştirak davasında da, yetkili mahkeme, iştirak olunacak haczin tesis olduğu takip yerindekiler olarak belirtilmiştir; bu meyanda, bir özel hüküm sevk edilmekle (CİKT m199/4), burada bir değişiklik mevcuttur. Söz konusu özel hükmün lafzında çoğul kip kullanılmış olması nedeniyle, iştirak olunan haciz şayet istinabe suretiyle tesis edilmişse, asıl icra dairesinin bulunduğu yerdekiyle birlikte talimat icra dairesinin bulunduğu yerdeki mahkemenin de yetkili olacağı düşünülebilir. Ancak, söz konusu kuralda (CİKT m.199/4), "*haczin dayanağı olan takibin yapıldığı yerdeki*" ibaresine (de) yer verilmiş olması karşısında, böyle bir durumda asıl icra dairesinin bulunduğu yerdekine atıfta bulunulduğu aşıkardır. Burada, mevcut duruma nazaran yetkili mahkeme bire icra olunacak surette sınırlanmış olmakla, kanımızca Taslakta hacze imtiyazlı iştirak davasında yetkili mahkeme bakımından sevk olunan özel hüküm mahiyeten kesin yetki kuralı sayılır¹²⁶. Sıra cetveline itiraz davası bakımından ise, yetkili mahkemeye 'sıra cetveli işlemini tesis eden (sıra cetvelini tanzim eden) icra dairesinin bulunduğu yerdeki' ibaresiyle işaret olunması dışında, bir değişiklik söz konusu değildir (CİKT m 260/1 [350/1]). Söz konusu yeni ibare, sıra cetvelinde yer alan birden çok alacaklı aleyhine açılan davalar bakımından halihazırda kazai içtihatlarca kabul edilmiş olan çözüm¹²⁷ paralelindedir. Burada, sıra cetvelini satışa karar veren icra dairesinin tanzim edeceği hususunda Taslakta bir hüküm de sevk olunmakla (CİKT m 259/1), uygulamada ilk haczi tatbik etmiş olan icra dairesinin yetkili olduğu yönündeki yerleşik uygulamaya¹²⁸ nazaran satış kararını veren icra dairesinin aynı zamanda ilk haczi tesis etmiş olmadığı haller bakımından dolaylı olarak yetkili mahkeme değişikliği söz konusu edilebilir. Bununla birlikte, sevk olunan kural pasif tarafta dava arkadaşlığı hallerinde tümü bakımından ortak yetkili mahkeme tevliid etmekle, söz konusu ortak yetkili yer kuralının (HMK m 7/1) bu dava bakımından uygulama yönü itibariyle, kesin yetki kuralı olarak düzenlenmesi mümkündür¹²⁹. Nihayet, tasarrufun iptali davalarında önemli

¹²⁶ Söz konusu yetki kuralındaki sınırlama, iştirak edebilecek kişiler de dikkate alındığında, maddedeki lafzın yanısıra amaç bakımından da kesin yetki mülahasasına (Karademir Aydemir [n 68] 97-98) uygun olup; kanımızca isabetlidir.

¹²⁷ Söz konusu hallerde ilk haczi tatbik eden icra dairesinin bulunduğu yerdeki mahkemenin yetkili olduğu kabul edilmektedir (Meriç [n 123]182-dipnot 618' de aktarılan Yargıtay 23 HD ve 19 HD kararları).

¹²⁸ Meriç (n 123) 109-110; Çelikoğlu, "*İcra Kararları*" (n 54) 182-183.

¹²⁹ İİK'daki hükmün kesin yetki kuralı olduğu belirgin olmayıp Mehazdaki benzer düzenlemenin münhasır yetki olduğu kabul edilmektedir (Meriç [n 123] 183). Hukuk düzenimizde münhasır yetki kuralı yetki sözleşmesi bağlamında cari olmakla (Karademir Aydemir [n 68] 107-108); bu dava bağlamında zuhuru söz konusu değildir. Dolayısıyla, pasif dava arkadaşlığı halinde davanın sıra cetvelini tesis eden

bir değişiklik olarak, davalı üçüncü kişinin yerleşimyeri mahkemesi yetkilendirilmiş ve üstelik bu kesin yetki mahiyetiyle¹³⁰ kabul edilmiştir (CİKT m 448/2). Bu davada ittihaz olunan hüküm, temelde borçlunun tasarrufunun doğrudan veya dolayısıyla tarafı olan ve davanın bağlamı olan takiple ilgisi bulunmayan üçüncü kişi menfaati aleyhe etkilenmekle, davanın münhasıran onun yerleşimyerinde açılmasına izin verilmesi kanımızca isabetlidir.

Diğer mahkemelerin görev alanındaki icra davalarına ilişkin başvuru süreleri bakımından durum şudur:

İtirazın iptali davasında halihazırda başvuru süresi bir yıl iken (İİK m 67/I), Taslakta bu süre altı aya indirilmektedir (CİKT m 96/1). Bu durum, Taslakta takibe itirazın bertarafı yollarının teke düşürülüp, itirazın iptali yoluna hasredilmesinden sadır gibidir. Takip alacaklısının itirazın iptali davası ikamesinde bu kadar uzun (bir yıl) bir süreye ihtiyacı olmaz; keza zamanaşımı dahilinde tahsil davası açma imkânı mahfuz olup bu imkân Taslakta da tasrih olunmuştur (CİKT m 96/7). Bu sebepler karşısında, kanımızca başvuru süresinin altı ay olarak düzenlenmesi usul/takip ekonomisi ilkesinin (AY m141/son fıkra) çabukluk unsurunu teminen isabetlidir.

Menfi tesbit-istirdat davalarında halihazırda kanunen muayyen bir başvuru süresi yoktur. Bu hususta, menfi tesbit davası bakımından bu davanın 'alacağın icra yoluyla tahsiline dek' açılabileceği şeklinde örtülü bir süre mevcudiyeti -hukuki yarar bakımından- söz konusu edilebilir. Ancak, Kanunda bu halde menfi tesbit davasının resen istirdat davasına dönüşeceği kabul edilmekle (İİK m 72/VI), bunun örtülü bir başvuru süresi sayılması anlamlı olmaz. Bu açıdan, müstakilen açılacak istirdat davası bakımından ödemeden itibaren bir yıllık süre şartı bulunmakla birlikte, bu süre resen dönüşme haline şamil değildir¹³¹. Dolayısıyla, menfi tesbit davası ikamesi bakımından başvuru süresini hukuki yarar davaşartı ikame etmektedir. Müstakil istirdat davasında bir yıllık başvuru süresi mevcuttur (İİK m 72/VII). Sözü edilen bu özelliklerin tümü Taslağın ilgili maddelerindeki kurallara da içkin olmakla (CİKT m 99-101), durum aynı olup bir değişiklik bulunmuyor.

Hacze imtiyazlı iştirak davası bu husustaki talebe muhalefetin talep edene bildirilmesi üzerine yedi günlük süreye tabidir (İİK m101/II). Taslakta gün esaslı bu sürenin hafta esaslı süreye dönüştürülmesi (bir hafta) dışında bir değişiklik yoktur (CİKT m199/4). Taslakta benzer mahiyetteki bazı dava süreleri iki haftaya çıkarılmışken (ör sıra cetveline itiraz), burada bir haftalık süre dava hazırlığı için yeterli olmayabilir. Bu sürenin eski hale iade şartları haricinde kaçırılması halinde, üçüncü kişi alacağının borçlunun başka malvarlığı unsurundan tatmini yeni bir takibi davet edip bu da cebri icra işyüküne yol açacaktır. Dolayısıyla, söz konusu sürenin iki haftaya çıkarılmasından hasil olacak menfaat kişisel yararlarla sınırlı değildir. Nitekim, bu süre mehz "İsviçre İİK'da yirmi gündür (SchKG Art 111/5).

icra dairesinin bulunduğu yerinde görülmesi irtibat gerektiren hallerde somutlaşacak surette kamusal yararlarla da sari olmakla, kesin yetki olarak kabulü isabetli olacaktır.

¹³⁰ CİKT-Gereke m 448/2.

¹³¹ F Demir, *İstihkak Davası* (Seçkin 2020) 58; Büyükay (n 5) 564 ve orada dipnot 360'da anılan ilmi içtihadlar.

Sıra cetveline itiraz davasında başvuru süresinde esaslı sayılabilecek bir değişiklik mevcuttur. Halihazırda gün esaslı süre (yedi gün), hafta esaslıya dönüştürülmenin yanı sıra, bir kat uzatılarak iki haftaya çıkarılmıştır (İİK m 142/I; CİKT m 260/1). Böylece durum bu davanın külli icradaki muadiliyle eşitlenmiştir (İİK m 235/I; CİKT m 260/1). Kapsamdaki alacaklı adedi ve derece ilişkilerinin yoğunluğu nicelik itibarıyla aynı olmamakla birlikte nitelik bakımından yoğunluk özelliğiyle cetvelin incelenmesi zaman alabileceğinden, kanımızca sürenin artırılması isabetli olmuştur.

Tasarrufun iptali davası başvuru süresi bakımından bir değişiklik bulunmayıp; dava konusu tasarruf tarihinden itibaren beş yıllık başvuru süresi Taslakta muhafaza olunmaktadır (CİKT m 452)¹³².

SONUÇ

Taslağın takip çarelerine ilişkin yargılama ve başvuru usûlüne ilişkin düzenlemelerinin incelenip değerlendirilmesi neticesinde, kanımızca lüzumlu olan değişiklik noktaları konu bağlamında ve özetle şu şekilde belirtilebilir.

1- Takip uyuşmazlıklarının karara bağlanmasında izlenilecek yargılama usûlü hakkında aşağıdaki düzenlemeler gözden geçirilmelidir:

i) İcra hukuk mahkemesinde cari yargılama usûlünü tayin eden genel hükümde (CİKT m16/2), basit yargılama usûlüne atıfta bulunulurken, ‘aksine hüküm bulunmayan hallerde’ ibaresinden sonra bir de ‘niteliğine uygun düşükçe’ ibaresine yer verilmiş olması isabetsizdir. Bu ibarenin O’nun madde kapsamındaki üç yargısal görev alanına da (şikâyet, iş, dava) sari bir sözdizimiyle (sentaks) yazılmış olması belirsizlik yaratmaktadır. Kanımızca, Taslaktaki genel hükümdeki kuraldan ‘*niteliğine uygun düşüğü ölçüde*’ ibaresi çıkarılmalıdır.

ii) Taslağa göre, basit yargılama usûlü icra hukuk mahkemesinin görevli olduğu takip uyuşmazlıklarının neredeyse tümü bakımından (ilamsız icrada takibin taliki veya iptali [CİKT m 97{İİK m 71} hariç]) bihakkın uygulanacaktır (CİKT m16/2). Bu durum, anayasal temele sahip olan, usul-takip ekonomisi ilkesine (AY m141/son fık) uygun düşmediği gibi; ilamlı-ilamsız icra versiyonları arasında farklı yargılama (ve başvuru) usulü, eşitlik ilkesine de

¹³² Taslak madde gerekçesinde bu sürenin hakedüşürücü süre vasfına temasın ve zımnen bu davanın yenilik doğurucu hak kullanımına dayalı olduğu belirtilmektedir. İİK m 284 hükmündeki sürenin hakedüşürücü süre olarak muhafazası kanımızca da isabetli olmakla birlikte, bu davada uyuşmazlıkları olan hak kanundan doğan bir nisbi hak olup yenilik doğurucu hak değildir. Hakedüşürücü süreler maddi hukukta ağırlıklı olarak yenilik doğurucu haklara ilişkin olmakla birlikte, diğer haklar ve bu meyanda bazı nisbi haklar (alacak) bakımından da söz konusudur (V Buz, *Medeni Hukukta Yenilik Doğurucu Haklar* [Yetkin 2005] 262-dipnot 161). Yenilik doğuran hak kullanma süreleri muhatabın (da) hukuki güvenlik kesinlik ihtiyacının teminine hizmet etmekle genellikle kısadır (ibid 263,407). Esasen, bu davanın eda davası oluşu da yenilik doğurucu hakka dayalı olmadığını ortaya koymakta olup; kanundan doğan bir nisbi hak olduğuna işaret etmektedir (Yıldırım ve Deren-Yıldırım [n 5] 704; Çelikoğlu, “*İcra Mahkemesi*” [n 8] 203-206) .

aykırıdır (AY m10). Bu açıdan, icranın geri bırakılması yolu da (CİKT m 61) söz konusu genel hükümden (CİKT m16/2) müstesna kılınmalıdır.

iii) Halihazırdaki durumda da olduğu gibi, diğer mahkemelerin görev alanında bulunan icra davası mahiyetli takip çarelerinden itirazın iptali ve menfi tesbit ve de istirdat davalarına ilişkin hükümlerde yargılama usûlü tasrihatına ilişkin olarak bir düzenleme yapılmamıştır. Bu durum, 5846 sayılı FSEK m 66-70,76 (6769 sayılı SMK m156) örneğinde olduğu gibi, bazı hallerde söz konusu takip çaresinde yazılı yargılama usûlünün uygulanmasına yol açacak olup; yazılı yargılama usûlü takip hukuku uyuşmazlıkları için uygun değildir. Bu itibarla, Taslakta diğer mahkemelerin görev alanındaki icra davaları bakımından da basit yargılama usûlünün uygulanmasının kabul edilmesi ve bu hususun CİKT’da tasrih olunması uygun olacaktır.

2- Taslakta düzenlenen takip çarelerine başvuru usûlüne ilişkin olarak aşağıdaki düzenlemeler gözden geçirilmelidir:

i) İcra hukuk mahkemesinin görev alanındaki takip çarelerine başvuru süresi bakımından, icra davaları meyanında üçüncü kişi aleyhine ödeme-teslim davası (CİKT m171/1) ve yenimal yokluğu itirazının bertarafı davası (CİKT m 369) hakkında süre tayinine ihtiyaç vardır. Keza, ihalenin iptali davasında, bu usûli talebin irtibatlandırıldığı şikâyet yolundan farklı özellikleri karşısında, bir haftalık başvuru süresi yeterli değildir.

ii) Diğer mahkemelerin görev alanındaki takip çareleri meyanında, itirazın iptali-menfi tesbit ve istirdat-hacze imtiyazlı iştirak-sıra cetveline itiraz-tasarrufun iptali davalarının da icra hukuk mahkemesinin görev alanına sokulması mümkündür. Keza bu takip çarelerine başvuru süreleri bakımından, hacze imtiyazlı iştirak davasında bir haftalık süre yeterli değildir.

KAYNAKÇA

- Acar A E, *İcra Mahkemesi Kararlarına Karşı İstinaf Kanun Yolu* (Onikilevha 2022).
- Antalya O G, *Hukuk Bilimine Katkı: Hukuk Teorisi* (2. Baskı, Seçkin 2020).
- ___ ___, *Hukuk Bilimine Katkı: Hukuk Metodolojisi* (Seçkin 2021).
- Arslan R, *İcra-İflâs Hukukunda İhâle ve İhâlenin Feshi* (Ankara Üniversitesi 1984).
- Arslan R, E Yılmaz, S Taşpınar Ayvaz ve E Hanağası, *İcra ve İflâs Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2021).
- Akil C, *Genel Haciz Yoluyla Takipte Ödeme Emrine İtiraz* (Yetkin 2017).
- Akyazan S, *İİK'daki Yeni ve Değişik Hükümler Üzerinde İnceleme ve Açıklamalar* (Kişisel yayım [Ankara], 1965).
- Altuntaş F, *Hukukta Akıl Yürütme Yöntemi Olarak Kıyas –Analoji* (Onikilevha 2021).
- Aslan K, *Hacizde İstihkak Davası* (Turhan 2005).
- Aslan A Ç, 'Medeni Usul Hukukunda Görev' (Dr Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi 2021).
- Atalı M, 'Basit Yargılama Usûlü' içinde H Pekcanıtez, M Özokes, M Akkan, H Taş Korkmaz, C. Simil ve E Direnisa (eds), *Medenî Usul Hukuku C.I-V* (16. Bası, Onikilevha 2025) 3561-3646.
- Belgesay M R, *İcra ve İflâs Kanunu Şerhi* (Kişisel yayım [İstanbul], İkinci Bası, 1948).
- Blomeyer A, 'Types of Relief Available: Judicial Remedies' in M. Cappeletti (ed), *Civil Procedure* (Int Encyclopedia of Comparative Law Vol 16 ch 4, Mohr Siebeck 1973-2012 [ch 4 - 1980]) 1-74.
- Berki A H, *Hukuk Mantığı ve Tefsir* (Kişisel yayım [Ankara], 1948).
- Berkin N M, *İflâs Hukuku* (İstanbul Üniversitesi 1970).
- Berti von S, *Swiss Debt enforcement and Bankruptcy Law* (Kluwer 1997).
- Bohnet F, 'Civil Procedure in Switzerland' (*Etut KGG & Associes 2015*) <https://www.kgg.ch/wp-content/uploads/2015/06/civil_procedure_in_Switzerland.pdf> accessed 21.10.2015.
- Boran N, *İcra Takibinin İptali ve Taliki* (Güncel 2006).
- Budak A C ve Karaslan V, *Medenî Usul Hukuku* (8. Bası, Filiz 2024).
- Bulut U, *Medeni Usul Hukukunda Davaların Yiğilmesi* (Adalet 2017).
- Buz V, *Medeni Hukukta Yenilik Doğuran Haklar* (Yetkin 2005).
- Büyükay F, 'İcra ve İflâs Hukukunda Menfî Tesbit Davası' (Dr Tezi, İstanbul Medipol Üniversitesi 2023).
- CEPEJ, 'Enforcement of Court Decisions in Europe' (*Cepez Study No 8, July 2008*) <<https://www.coe.int/en/web/cepej>> accessed 21.01.2017.
- Çelikoğlu C T, "HMK Yargılama Modelinde Sözlü Yargılama ve Hüküm" 2018 (2) Legal-MİHDER 459-551.
- ___ ___, *İcra Dairesi Kararı* (Ekin 2017).
- ___ ___, *İcra Mahkemesinin Yargısal Görevleri* (Ekin 2023).
- Demir F, *İstihkak Davası* (Seçkin 2020).
- Domej T, 'Introduction to Swiss Civil Procedure - Course Materials' (*Universität Zürich 2023*) 1-22 <<https://www.ius.uzh.ch/dem/introduction-Swiss-Civil-Procedure-HS23>> accessed 19.09.2025.
- Erdem M, *Özel Hukukta Zamanaşımı* (Onikilevha 2010).
- Erişir E, *Medeni Usul Hukukunda İhtiyati Tedbirler* (Onikilevha 2011).

Ermemek İ, 'İcra ve İflâs Kanunu Madde 89/4'e göre Açılan Tazminat Davalarının Hukuki Analizi' içinde E. Hanağası ve M Göksu (eds), *Prof Dr Ejder Yılmaz'a armağan C I-II* (Yetkin 2014) C.I 887-918.

Erzurumlu I N, *Medeni Usûl Hukukunda Yorum-Hukuk Yaratma ve İçtihadı Birleştirme Kararları* (Onikilevha 2023).

Farber DA, "Hermeneutic Tourist: Statutory Interpretation in Comparative Perspective" (1996) 81 (2) Cornell Law Review 513-529.

Gözler K, 'Yorum İlkeleri' içinde Ozan Ergül (ed), *Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması* (TBB 2013) 15-119.

__ __ *Hukuka Giriş* (10. Baskı, Ekin 2013).

Giussani A, "Remedies against Enforcement of Foreign Judgements" (2020) 70 (3-4) Studi Urbinate- Scienze, Giudiche, Politiche ed Economiche 267-284.

Gürdoğan B, *Türk-İsviçre İcra ve İflâs Hukukunda Rehnin Paraya Çevrilmesi* (Kişisel yayım [Ankara], 1967).

Karademir A D, *Medeni Usul hukukunda Mahkemelerin Yetkisi* (2. Baskı, Adalet 2019).

Karlı A, *İcra Tetkik Merci Kararlarının Temyizi* (Alfa 1995).

__ __ *İcra ve İflâs Hukuku* (3. Baskı, Alternatif 2014).

Kerameous Konstantinos D, 'Enforcement Proceedings' in M Cappelletti (ed), *International Encyclopedia of Comparative Law Vol. 16* (Civil Procedure / Chapter 10, Mohr Siebeck 1973-2012/ 2002).

Kiraz T Ö, *İcra Mahkemesinde İtirazın Kaldırılması* (4. Baskı, Adalet 2013).

Konuralp C S, *İcra ve İflâs Hukukunda İhtiyati Tedbirler* (Onikilevha 2013).

Kuru B, *İcra ve İflâs Hukuku El Kitabı* (2. Baskı, Adalet 2013).

Lichtenberger L and Matjaz SK, 'Civil Procedure' in M Thommen (ed), *Introduction to Swiss Law* (2'nd edition, Carl Grossmann 2022) 389-408.

Mardin Ç, 'Medeni Usul Hukukunda Adalet Erişim' (Dr Tezi, Marmara Üniversitesi 2024).

Meriç N, *Türk-İsviçre Hukuklarında Paylaştırma Kuralları ve Sıra Cetveline Müracaat Yolları* (Yetkin 2015).

Mettler C, 'Commentar on Art106-109 DEBA' in M Heinzmann and B. Pasquier (eds), *Onlinekommentar zum Bundesgesetz über Schuldbetreibung un Konkurs* (Online Kommentar 15.09.2023) <https:// www. onlinekommentar. ch/en > accessed 19.09.2025.

Narmanlıoğlu Ü, 'Kanunun Anlam Bakımından Uygulanması' içinde DEÜHF (ed), *Prof Dr Turan Tufan Yüce'ye Armağan* (Dokuz Eylül Üniversitesi 2001) 93-118.

Önen E, *İnşai Dava* (Ankara Üniversitesi1981).

Özümucu S, *Cebri İcra Hukukunda Pazarlık Suretiyle Satış* (Vedat 2005).

Öztek S, *İcra ve İflâs Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası* (Alfa 1996).

Pekcanitez H ve Simil C, *İcra ve İflâs hukukunda Şikâyet* (2. Bası, Vedat 2017).

Peksöz V, "Hak Düşürücü Sürelerin Dava Şartı Olarak Nitelendirilme(me)si" 2024 (1) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 101-126.

Perez R A, 'General Report :The Conflicts between the Fundamental Rights of Creditor and the Debtor' in IAPL and KCPA (eds), *IAPL Seoul Conference 2014* (IAPL 2014) 599-758.

Postacıoğlu İ E, *İflâs Hukuku İlkeleri* (Kişisel yayım [İstanbul], 1978).

Postacıoğlu İ E ve Altay S, *İcra Hukuku* (5. Baskı, Vedat 2010).

Rüzgaresen C, *Medeni Muhakeme Hukukunda Usul Ekonomisi İlkesi* (Yetkin 2013).

Serozan R, *Hukukta Yöntem* (Vedat 2015).

Sunar G, 'Medeni Usul Hukukunda Basit Yargılama Usûlü' (Dr Tezi, Marmara Üniversitesi 2002).

Üstündağ S, *İcra Hukuku Esasları* (Kişisel yayım [İstanbul], 8. Bası, 2004).

Valloni Lucien W and Daniel Bloch, *Swiss Civil Procedure Code* (Dike 2010).

Yılmaz Z, *Hukukta Yargılama Harç ve Giderleri* (Seçkin 2000).

Yılmaz E, 'Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerinin İcra ve İflâs Uyuşmazlıklarında Uygulanabilirliği' içinde E Hanağası ve M Göksu (eds), *Prof Dr Ramazan Arslan'a Armağan Cilt I-II* (Yetkin 2015) Cilt I 1835-1866.

Yıldırım M K ve Deren-Yıldırım N, *İcra ve İflâs Hukuku* (9. Baskı, Beta 2025).